

EXPERIMENTEN
VOETBALVANDALISME
EN JEUGDWELZIJN

EEN TUSSENSTAND

Amsterdam, 15 november 1989
Bureau Criminaliteitspreventie
A.G. van Dijk, N.C. Hilhorst en
R.P. van Uffelen
Stichting het Persinstituut
H.H. v.d. Brug en J. Meijs
In opdracht van het Ministerie van
Welzijn, Volksgezondheid en
Cultuur.

INHOUDSOPGAVE

Pagina:

VOORWOORD

1	INLEIDING	1
2	RESULTATEN VOORMETING	3
3	ALGEMENE KENMERKEN EXPERIMENTEN	7
4	BELANGRIJKSTE RESULTATEN PER PROJECT	10
4.1	Inleiding	10
4.2	Utrecht	10
4.2.1	Inleiding	10
4.2.2	Overleg en samenwerking	10
4.2.3	Het bereiken van de doelgroep	11
4.2.4	Georganiseerde activiteiten	12
4.2.5	Betrokkenheid club	14
4.2.6	Rol jeugdwelzijn	14
4.2.7	Realiseren doelstellingen	14
4.3	Rotterdam	15
4.3.1	Inleiding	15
4.3.2	Overleg en samenwerking	16
4.3.3	Het bereiken van de doelgroep	17
4.3.4	Georganiseerde activiteiten	17
4.3.5	Betrokkenheid club	19
4.3.6	Rol jeugdwelzijn	20
4.3.7	Realiseren doelstellingen	21
4.4	Den Haag	22
4.4.1	Inleiding	22
4.4.2	Overleg en samenwerking	23
4.4.3	Het bereiken van de doelgroep	23
4.4.4	Georganiseerde activiteiten	24
4.4.5	Betrokkenheid club	26
4.4.6	Rol jeugdwelzijn	26
4.4.7	Realiseren doelstellingen	26
4.5	Eindhoven	27
4.5.1	Inleiding	27
4.5.2	Overleg en samenwerking	28
4.5.3	Het bereiken van de doelgroep	28
4.5.4	Georganiseerde activiteiten	29
4.5.5	Betrokkenheid club	31
4.5.6	Rol jeugdwelzijn	31
4.5.7	Realiseren doelstellingen	32

4.6	Zwolle	33
4.6.1	Inleiding	33
4.6.2	Overleg en samenwerking	34
4.6.3	Het bereiken van de doelgroep	34
4.6.4	Georganiseerde activiteiten	35
4.6.5	Betrokkenheid club	37
4.6.6	Rol jeugdwelzijn	37
4.6.7	Realiseren doelstellingen	38
4.7	Amsterdam	39
4.7.1	Inleiding	39
4.7.2	Overleg en samenwerking	40
4.7.3	Het bereiken van de doelgroep	40
4.7.4	Georganiseerde activiteiten	41
4.7.5	Betrokkenheid club	42
4.7.6	Rol jeugdwelzijn	43
4.7.7	Realiseren doelstellingen	44
5	CONCLUSIES	45
	Literatuur	53

VOORWOORD

In het kader van het Rijksbeleid ten aanzien van het voetbalvandalisme lopen momenteel acht projecten op het terrein van voetbalvandalisme, die gesubsidieerd worden door de Stuurgroep Bestuurlijke Preventie van de Ministeries van Binnenlandse Zaken en Justitie. De experimenten bij Ajax, F.C. Den Haag, F.C. Utrecht, Feyenoord, PEC Zwolle en PSV Eindhoven zijn in de loop van 1988 van start gegaan. Bij de BVV Den Bosch en de Go Ahead Eagles zijn al eerder experimenten opgestart. De experimenten in de eerste zes lokaties zijn mede tot stand gekomen als uitvloeisel van het door het Ministerie van WVC gefinancierde onderzoek Voetbalvandalisme Buitenspel (Savornin Lohman en ten Bruggen, 1987). De begeleiding en evaluatie van deze zes experimenten wordt eveneens door dit Ministerie gefinancierd.

De voor u liggende rapportage is bedoeld om de stand van zaken weer te geven voor de zes projecten die in 1988 van start zijn gegaan.

De rapportage is tot stand gekomen onder begeleiding van een landelijke commissie, die uit de volgende leden is samengesteld:

- Drs. P.A.M. Bovendeert (voorzitter); Ministerie van WVC, Directie Jeugdbeleid;
- De heer L. Bosman (secretaris); Ministerie van WVC, Directie Sportzaken;
- Drs. L. Jorritsma; Ministerie van WVC, Directie Sportzaken;
- Mr. R.R.A. de Vries; Ministerie van Binnenlandse Zaken;
- Drs. A.C. Berghuis; Ministerie van Justitie, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum;
- De heer R. de Bakker; Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond;
- De heer A. Hanraaths; Federatie van Supportersverenigingen;
- Drs. J. H. Oortens; Vereniging Nederlandse Gemeenten.

1 INLEIDING

In 1988 zijn in zes lokaties (Amsterdam, Eindhoven, Den Haag, Rotterdam, Utrecht en Zwolle) experimentele projecten "voetbalvandalisme en jeugdwelzijn".

Deze projecten worden uitgebreid geëvalueerd.

Het evaluatie-onderzoek bestaat uit een effectevaluatie (uitgevoerd door het Persinstituut) en een procesevaluatie (uitgevoerd door Bureau Criminaliteitspreventie).

In het kader van de effectevaluatie is in de zes experimentelokaties en twee controlelokaties (Groningen en Maastricht) eind 1988 een voormeting gehouden onder de sides van de betrokken clubs¹. Begin 1990 zal in dezelfde lokaties een nameting worden gehouden.

Voorts wordt gebruik gemaakt van gegevens van het Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme (CIV) en de Spoorwegpolitie.

Op basis van een vergelijking tussen voor- en nameting wordt getracht vast te stellen in welke mate de projecten effect hebben gehad op het voetbalvandalisme dat door de sides van de zes betrokken clubs wordt gepleegd.

In het kader van de procesevaluatie wordt het verloop van de experimenten gevolgd; hierbij komen onder meer de volgende vragen aan de orde:

- Wordt de oorspronkelijke opzet gevolgd? Zo nee, welke veranderingen doen zich voor en waarom zijn deze wijzigingen doorgevoerd?
- Welke knelpunten doen zich voor?
- Hoe reageert de doelgroep op de projectmaatregelen?
- In welke mate worden de gestelde subdoelstellingen gerealiseerd?

Vanaf begin 1989 zijn in het kader van de procesevaluatie interviews gehouden met de belangrijkste betrokkenen².

Nu de experimenten en het begeleidend onderzoek halverwege zijn, is het zinvol de stand van zaken te beschrijven.

Deze tussenstand is daarmee een vervolg op een eerdere rapportage ("Derde voortgangsrapportage experimentele projecten voetbalvandalisme en jeugdwelzijn", waarin onder meer uitgebreid op de aanleiding van de experimenten wordt ingegaan) die eind 1988 naar de Tweede kamer der Staten Generaal is gezonden.

¹ Van deze voormeting is uitgebreid verslag gedaan in de publikaties "Effectevaluatie Voetbalvandalisme en jeugdwelzijn; algemene resultaten van de voormeting en resultaten per experiment".

² Over deze interviews is gerapporteerd in zes verschillende lokale tussenrapportages.

Achtereenvolgens wordt in deze integrale tussenrapportage een beknopt beeld geschetst van:

- de belangrijkste conclusies uit de voormeting (hoofdstuk 2);
- de gemeenschappelijke kenmerken van de respondenten (hoofdstuk 3);
- belangrijkste resultaten uit de procesevaluatie per lokatie (hoofdstuk 4);
- vergelijking van de resultaten per lokatie (hoofdstuk 5).

2 RESULTATEN VOORMETING

Inleiding

De voormeting kan worden beschouwd als een inventarisatie van de aard van het voetbalvandalisme bij de start van de zes projecten voetbalvandalisme en jeugdbeleid.

Het onderzoek richtte zich op attitudes en gedragingen van jeugdige toeschouwers. Daarmee wordt inzicht in de aard van voetbalvandalisme mogelijk. De omvang van het voetbalvandalisme wordt vastgesteld aan de hand van gegevens van CIV en Spoorwegpolitie. Dit onderdeel komt in de eindrapportage aan de orde. Bij de eindrapportage kan vervolgens een beeld worden ontwikkeld van veranderingen in de tijd qua aard en omvang.

De doelgroep voor de effectevaluatie wordt gevormd door supporters van de clubs waar experimenten werden gehouden, aangevuld met een tweetal controleclubs. De voormetingen zijn uitgevoerd tussen november 1988 en april 1989. De eindmetingen zullen plaatsvinden halverwege het seizoen 1989-1990. De benaderde supporters waren van de volgende verenigingen: Ajax, Feyenoord, F.C. Den Haag, F.C. Groningen (controle), MVV (controle), PEC, PSV en F.C. Utrecht.

In totaal kregen 388 respondenten een geprecodeerde vragenlijst voorgelegd. Uiteindelijk bleken de lijsten van 385 respondenten geschikt voor verwerking. Daarnaast vonden diepte-interviews plaats met 282 respondenten.

Vergeleken met eerder onderzoek (Van der Brug en Marseille, 1983; Van der Brug, 1986; Van der Brug en Marseille, 1987) is de gemiddelde leeftijd van de respondenten uit dit onderzoek aan de hoge kant: 19 jaar en 4 maanden. Ongetwijfeld wordt dit deels veroorzaakt door de wijze waarop de steekproef is samengesteld. Er zijn echter aanwijzingen (CIV) dat de gemiddelde leeftijd van sides inmiddels hoger is dan enkele jaren geleden. Er schijnt sprake te zijn van een geringe aanwas van jonge voetbalvandalen. Binnen de steekproef zijn de jongere respondenten meer geneigd tot voetbalvandalisme dan de oudere respondenten. Ook deze onderzoekbevinding sluit aan op eerder onderzoek (Van der Brug en Meijs, 1988).

Sociaaleconomische status en voetbalvandalisme

Opmerkelijk is het lage opleidingsniveau van onze respondenten, lager zelfs dan van hun eigen vader. Dit feit is tegengesteld aan de maatschappelijke trend die inhoudt dat het gemiddelde opleidingsniveau van generatie tot generatie toeneemt. Binnen de steekproef is er geen verband tussen opleidingsniveau en participatie in voetbalvandalisme. De sides worden dus wel bevolkt door jongeren van een laag opleidingsniveau. Maakt men echter éénmaal deel uit van de groep, dan is opleiding niet van differentiërende betekenis met betrekking tot participatie in voetbalvandalisme.

De schoolcarrière van de onderzochte jongeren verliep meestal niet zonder problemen. Velen braken een opleiding af. Men ging vaak niet naar school. De meesten spijbelden. Veelal lagen hieraan conflicten met leraren ten grondslag. Deze laatste omstandigheid hangt ook binnen de steekproef samen met participatie in voetbalvandalisme. Overigens bevestigen bovenstaande constatering en eerdere onderzoeksbevindingen (Van der Brug en Marseille, 1983; Van der Brug, 1986). We zien hier dezelfde oorzakelijkheid voor voetbalvandalisme als voor jeugddelinquentie en vandalisme in het algemeen.

Dat geldt ook voor de mate waarin ouders het gedrag van hun kinderen in de vrije tijd controleren. Hierbij dient wel te worden aangetekend dat de ouders in deze steekproef nog toegeeflijker zijn dan in eerder onderzoek het geval was. Niet helemaal duidelijk is of dit verschil aan steekproefvariantie moet worden toegeschreven of aan een maatschappelijke trend. Binnen de steekproef is er een duidelijke samenhang tussen controle van de ouders en voetbalvandalisme. Het gaat hier dus nadrukkelijk om de wijze waarop de ouders zich opstellen. Afwezigheid van één der ouders of een gebroken gezinssituatie is niet van invloed op de mate waarin men participeert in voetbalvandalisme.

Door sommigen wordt een simpel verband verondersteld tussen werkloosheid en diverse vormen van onmaatschappelijk gedrag. Dit weerspiegelt zich niet in onze onderzoeksbevindingen. Binnen deze steekproef is er geen sprake van samenhang tussen werkloosheid en voetbalvandalisme of andere vormen van onmaatschappelijk gedrag. Wel constateren we dat van onze steekproef een onevenredig hoog percentage werkloos is. Leeftijdsgenoten zijn gemiddeld minder vaak werkloos. Het ligt voor de hand dat onze respondenten vaak werkloos zijn, gezien hun problematische schoolcarrière en het lage opleidingsniveau. Een schrijnend aspect van de in dit onderzoek geconstateerde werkloosheid is, dat dit voor meer dan de helft van de werklozen al meer dan 1 jaar het geval is; velen ontbreekt het volledig aan een arbeidsverleden. Naarmate men korter heeft gewerkt voordat men werkloos werd, spreidt men meer voetbalvandalisme ten toon. Vermoedelijk houdt dit laatste verband met een negatieve instelling ten opzichte van arbeid welke vooral voorkomt bij respondenten zonder arbeidsverleden. Die zijn waarschijnlijk ook geneigd tot participatie in voetbalvandalisme. Opmerkelijk is nog hoeveel gunstiger de arbeidssituatie van vader is.

Vrije tijdsbesteding en voetbalvandalisme

Onze respondenten verkeren veel buitenshuis, vooral degenen die sterk geneigd zijn tot participatie in voetbalvandalisme. Enkele activiteiten buiten de deur, zoals discobezoek en slenteren op straat, vertonen samenhang met voetbalvandalisme. Slechts een kwart van onze respondenten doet niet aan sport, een ander kwart doet aan sport buiten clubverband, terwijl ruim de helft in clubverband sport beoefent. Verreweg de meesten spelen voetbal, al dan niet in clubverband. Duidelijk is dat het voetbalvandalisme (nog) steeds geworteld is in betrokkenheid bij het voetbalgebeuren.

Buurthuizen of jongerencentra verheugen zich in een grote populariteit. Er wordt gepraat en gebiljart, maar helaas ook veel gedronken. Ook wordt er behoorlijk geblowd. De meeste bezoekers kennen de buurt- of jongerenwerkers uit de centra niet persoonlijk.

Van centrale betekenis voor velen is de koffieshop. Men verkrijgt er zijn hasj en/of marihuana. Het bezoeken van koffieshops hangt sterk samen met participatie in voetbalvandalisme en met onmaatschappelijk gedrag (participatie in diverse vormen van kleine criminaliteit). Ook ontmoet men vaak voetbalvrienden in de koffieshop.

Voor velen is ook het stamcafé een belangrijke ontmoetingsplaats. Het bezoeken van een stamcafé is nadrukkelijk verbonden met een hoog alcoholgebruik. Voetbalvandalisme is bepaald geen bezigheid voor geheelonthouders. Binnen de steekproef is er sprake van samenhang tussen alcoholgebruik en participatie in voetbalvandalisme. Dit laatste geldt ook voor het gebruik van hasj/marihuana. Ongeveer een op de vier respondenten gebruikt dagelijks hasj/marihuana. Er is ook sprake van een toenemende tendens tot cocaïnegebruik. Inmiddels is dit al voor een op de zes respondenten het geval. Cocaïnegebruik spitst zich veel toe in de randstad. De tijd dat alcohol-, hasj- en cocaïnegebruik zich in volstrekt verschillende sferen voordeed lijkt inmiddels voorbij te zijn. Men gebruikt doorgaans niet alcohol of hasj, of cocaïne, maar van degenen die cocaïne gebruikt blowt een groot gedeelte, terwijl men ook geneigd is tot de consumptie van alcohol. Opmerkelijk is dat het alcoholgebruik lijkt te worden afgeremd bij voetbalwedstrijden door een alcoholverbod. Wie echter geneigd is om te blowen doet dit zeker ook bij het voetballen.

Men heeft speciale ontmoetingsplaatsen om zijn voetbalvrienden tegen te komen. Voor velen geldt dat dit thuis gebeurt. Ook de straat komt sterk in aanmerking. Daarnaast worden koffieshops, buurthuizen of jongerencentra, cafés en winkelcentra genoemd. Het belangrijkste ontmoetingspunt is het supportershome. Deze instelling voorziet kennelijk in een behoefte, gezien de grote belangstelling ervoor van de supporters. Vooral degenen die sterk geneigd zijn tot voetbalvandalisme bezoeken het supportershome. Voorlopig is (nog) niet duidelijk welke beleidsmatige aanknopingspunten het bovenstaande biedt. De activiteiten binnen de homes zijn vooralsnog vrijwel uitsluitend van consumptieve aard.

Wedstrijdbezoek en voetbalvandalisme

De meesten uit onze steekproef hebben reeds een lange carrière als bezoeker van wedstrijden uit het betaalde voetbal achter zich. De trouwe bezoekers zijn sterker geneigd tot participatie in voetbalvandalisme dan degenen die minder vaak komen. Toch is het ook zo dat de kans op wedstrijdbezoek stijgt naarmate de kans op rellen toeneemt. Deze observatie komt overeen met gegevens van het CIV, waaruit blijkt dat problematische supporters een bijzondere voorkeur hebben voor risicowedstrijden.

Bijna driekwart van onze respondenten beschouwt zichzelf als sider. Side-identificatie valt niet domweg samen met participatie in voetbalvandalisme. Ook is het niet zo dat de voetbalvandalen zich persé in het side-vak bevinden tijdens de wedstrijd. Bepaalde harde vandalen houden zich juist niet in het side-vak op, uit strategische overwegingen. Omgekeerd bevinden zich in het side-vak jongeren die niet in voetbalvandalisme participeren. Veel respondenten uit onze steekproef blijken zichzelf te kwalificeren als 'harde kerner'. Hoewel we van mening zijn dat een typologie van siders weinig zin heeft, omdat meerdere dimensies door elkaar lopen, is bovenstaand begrip zo ingeburgerd dat de vraag voor de hand ligt hoe men zichzelf en anderen ziet. Velen beschouwen zichzelf dus als 'harde kerner'. Hoe verhoudt dit zich nu tot voetbalvandalisme? Welnu, er is sprake van een duidelijke samenhang. Toch zijn er respondenten die zichzelf 'harde kerner' noemen maar niet of nauwelijks participeren in voetbalvandalisme.

Inmiddels blijken zich in Nederland contacten voor te doen tussen vertegenwoordigers van verschillende sides. Deze contacten zijn meer dan marginaal. De samenhang tussen deze gedragsdimensie en voetbalvandalisme is echter zonder betekenis. Ook zijn er contacten met supporters van buitenlandse clubs, waarvan de samenhang met voetbalvandalisme evenmin van belang is. Een opmerkelijke conclusie, die overeenkomt met andere onderzoeksbevindingen (Van der Brug en Meijs, 1988), is dat de F-side buitengewoon gehaat is bij de overige sides in Nederland. Het bekende ressentiment ten opzichte van vertegenwoordigers uit de hoofdstad? In ieder geval vormt deze omstandigheid een mogelijke verklaring voor de vele bommen die bezoekende siders mee plegen te nemen naar het stadion van Ajax.

Tot besluit

We ontkomen niet aan enkele tot pessimisme stemmende conclusies. Overzien we de attitudes en gedragingen van de supporters van het achttal clubs waaraan in dit onderzoek aandacht is besteed, dan blijkt rond ieder van die verenigingen een potentieel tot voetbalvandalisme te bestaan. Daaraan kunnen moeiteloos enkele verenigingen worden toegevoegd. Niet alleen in omvang, ook qua intentie zien we een toename. We baseren ons daarbij op vergelijkbare cijfers uit de jaren 1983, 1986, 1988 en 1989. Tenzij alle verschillen kunnen worden teruggevoerd tot steekproevenvariantie, neemt de geneigdheid tot participatie in diverse vormen van kleine criminaliteit in de gemeten tijdsperiode van jaar tot jaar toe. Tenslotte veroorloven we ons nog een opmerking over de geringe samenhang tussen de schaal participatie in voetbalvandalisme en de frequentie waarmee men daarvoor aangehouden is. Dit houdt in dat zware voetbalvandalen voortdurend de dans ontspringen. Realiseert men zich dat wie is aangehouden, slechts zelden juridisch werd vervolgd, dan wordt duidelijk dat het opsporingsbeleid van de plegers van voetbalvandalisme voor verbetering vatbaar is.

3 ALGEMENE KENMERKEN EXPERIMENTEN

Doelstelling(en)

De zes experimenten hebben dezelfde hoofddoelstelling: een bijdrage leveren aan het beter beheersbaar maken ofwel het verminderen van voetbalvandalisme. Deze hoofddoelstelling tracht men te bereiken via de ontwikkeling van een sociaal preventieve aanpak. Deze sociaal preventieve aanpak is terug te vinden in de subdoelstellingen die in de verschillende project-lokaties geformuleerd zijn. Hoewel deze per lokatie kunnen verschillen, zijn er twee subdoelstellingen die in de meeste lokaties worden nagestreefd.

- Een eerste gemeenschappelijke subdoelstelling is het versterken van de positieve binding van sidesupporters met de club door middel van het organiseren van activiteiten door en voor sidesupporters. Er wordt van uitgegaan dat het principe van kennen en gekend worden sidesupporters zal aanzetten minder te riskeren.
- Het betreft in de tweede plaats het verbeteren van de (maatschappelijke) contacten, sociale vaardigheden en (in sommige gevallen) de leefsituatie van individuele en groepjes jongeren die tot de doelgroep behoren. Hier is een belangrijke rol voor het lokale jeugdwerkwerk weggelegd.

Overigens worden in de meeste projectlokaties naast sociaal-preventieve maatregelen ook techno-preventieve en repressieve maatregelen genomen.

Doelgroepen

Over het algemeen worden sides ontleed in een kleine harde kern, die over het algemeen de aanstichters van ongeregelde heden zijn en veel grotere groepen jongeren³, die mee gaan doen als er eenmaal ongeregelde heden zijn ontstaan. Hoewel een dergelijk onderscheid in de praktijk altijd moeilijk te maken is richt de sociaal preventieve aanpak zich vooral op die grotere groepen jongeren. In Den Haag en Zwolle worden harde kernleden ook expliciet tot de doelgroep gerekend.

Tenslotte is het van belang te wijzen op een verschil voor wat betreft de samenstelling van de doelgroep tussen de "grote" clubs en de "overige" clubs.

Met name Ajax, Feyenoord en (waarschijnlijk in mindere mate) PSV hebben een "boven-lokale" aanhang, hetgeen met zich meebrengt dat een niet onaanzienlijk deel van de jongeren die tot de sides van deze clubs behoren uit andere plaatsen komt.

Vanzelfsprekend maakt dit het er niet eenvoudiger op de doelgroep te bereiken en te beïnvloeden. Bij de overige clubs is de side veel meer plaatsgebonden en soms zelfs sterk buurtgebonden.

³ Door Van Limbergen en Walraven (1988) weer onderverdeeld in stagiaires (potentiële harde kernleden) en gewone adolescenten (meelopers).

Supporterscoördinatoren

In alle zes lokaties zijn een (Den Haag en Utrecht) of twee functionarissen⁴ - de zogeheten supporterscoördinatoren - aangesteld. De meeste van hen zijn **formeel in dienst** bij de gemeente of een jeugdwelzijnsinstelling, waarvan er twee zijn gedetacheerd bij de club (Utrecht en Eindhoven). Zij hebben (allen) de volgende taken:

- het leggen en onderhouden van contacten met sidesupporters;
- het (mede) organiseren van activiteiten voor en door supporters;
- het stimuleren van het gebruik van jeugdwelzijnsvoorzieningen door sidesupporters;
- dienstverlening voor supporters;
- doorverwijzingsfunctie bij hulpverlening aan individuele doelgroepleden, die daarom vragen.

Daarnaast hebben de meeste coördinatoren begeleiding van de side bij uit- en thuiswedstrijden in hun takenpakket zitten. Een uitzondering hierop vormt het project in Amsterdam.

Het nut van deze begeleiding is tweeledig:

Er kunnen contacten worden gelegd met supporters en opkomende ongeregelheden kunnen in de kiem worden gesmoord. Overigens wordt aan deze taak op het gebied van de openbare orde in Eindhoven meer belang toegekend dan in andere lokaties.

In alle lokaties zijn de supporterscoördinatoren gestart met het leggen van contacten met de sidesupporters. In Zwolle en Eindhoven heeft men daarbij het voordeel dat de supporterscoördinatoren via (eerdere) functies in het jeugdwelzijnswerk al contacten hadden met groepjes sidesupporters. In alle lokaties blijkt dat de supporters beter individueel dan in een groep aanspreekbaar zijn.

Nadat er met een aanzienlijk deel van de doelgroep contacten zijn gelegd en er zicht is verkregen in wensen van de doelgroep, kunnen de eerste activiteiten op het gebied van vrijetijdsbesteding worden georganiseerd. Deze activiteiten hebben voor een belangrijk deel met voetbal te maken, omdat dit het meest aansluit bij de interessewereld van de supporters. Via deze activiteiten en door mee te reizen bij de uitwedstrijden worden de contacten met de doelgroep bestendig c.q. verder uitgebreid.

Na verloop van tijd - in de meeste projecten tegen het eind van het voetbalseizoen 88-89 - is het mogelijk een begin te maken met het stimuleren van contacten met jeugdwelzijnsvoorzieningen en het schenken van aandacht aan individuele hulpverlening.

⁴ De functiebenaming is niet in alle lokaties gelijk. Voor het gemak spreken wij in deze rapportage verder van supporterscoördinatoren.

In de contacten met de doelgroep worden door (vrijwel) alle supporterscoördinatoren de volgende **werkprincipes** gehanteerd:

- **kennen en gekend worden** werpt een drempel op voor negatief supportersgedrag, omdat de anonimiteit van de supporters wordt doorbroken.
- Activiteiten worden georganiseerd **voor en door supporters**; met als achterliggend idee dat het geven van verantwoordelijkheden aan supporters een positieve invloed heeft op hun gedrag.
- Vaak wordt een tegenprestatie van supporters gevraagd volgens het **voor wat, hoort wat** principe. Die gevraagde tegenprestatie heeft over het algemeen betrekking op het niet overschrijden van bepaalde regels (zowel tijdens voetbalwedstrijden als projectactiviteiten).

Bovendien maken de supporterscoördinatoren zo veel mogelijk duidelijk waar hun tolerantiegrenzen liggen: het uithalen van "rottigheid" wordt niet geaccepteerd en bovendien zijn zij geen "loopjongen" van de supporters.

Ten behoeve van de onderlinge afstemming en uitwisseling van informatie is eind 1988 een landelijk werkoverleg van supporterscoördinatoren ingesteld. Dit landelijke werkoverleg wordt ongeveer eens in de zes weken gehouden onder voorzitterschap van een medewerker van Bureau Criminaliteitspreventie.

4 BELANGRIJKSTE RESULTATEN PER PROJECT

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zullen de projecten in volgorde van startdatum de revue passeren. De formele startdatum is de datum waarop de subsidie voor de projecten is toegekend. De facto zijn de projecten echter pas gestart op het moment dat de supporterscoördinatoren zijn aangesteld. De beschrijvingen zijn korte samenvattingen van de lokale tussenrapportages. De lokale tussenrapportages zijn gebaseerd op interviews met de belangrijkste betrokkenen en schriftelijke stukken zoals notulen van vergaderingen.

Hierbij dient te worden aangetekend dat in de meeste lokaties de interviews gehouden zijn aan het eind of kort na afloop van het seizoen 1988-1989. Een uitzondering hierop vormt Amsterdam; de supporterscoördinatoren zijn weliswaar al tijdens de competitie 1988-1989 geïnterviewd, maar alle andere betrokkenen zijn pas na de start van het seizoen 1989-1990 aan bod gekomen.

4.2 Utrecht

4.2.1 Inleiding

In Utrecht is per 1 maart 1988 een supporterscoördinator aangesteld. Hij is in dienst van de Stichting Ondersteuning Utrechts Welzijnswerk (STOUW) en gedetacheerd bij de F.C. Utrecht. De voorzitter van F.C. Utrecht, de supporterscoördinator en de STOUW hebben hiervoor een detacheringsovereenkomst opgemaakt en ondertekend.

De STOUW is naast werkgever ook de werkbegeleider van de supporterscoördinator. Zij dient de uitvoering van zijn werkplan te bewaken en fungeert voorts als klankbord voor de supporterscoördinator. Dit overleg verloopt nog niet naar tevredenheid. Een maal in de drie weken bespreken zij de problemen rond het voorbereiden, uitvoeren en evalueren van supportersactiviteiten. De supporterscoördinator zou het liefst wekelijks 1-2 uur werkbegeleiding krijgen.

4.2.2 Overleg en samenwerking

In Utrecht worden de meest relevante zaken voor het project besproken in een lokale begeleidingscommissie, waarin de betrokken partijen vertegenwoordigd zijn.

Deze begeleidingsgroep vergadert tweemaandelijks. In 1988 werden de vergaderingen voorbereid door een werkgroepje bestaande uit kernleden te weten club, politie, gemeente, STOUW en supporterscoördinator. Dit werkgroepje is in 1989 opgeheven. In de begeleidingscommissie komt de stand van zaken van het project aan de orde.

Knelpunten worden veelal bilateraal besproken en de uitkomsten worden teruggekoppeld naar de plenaire vergaderingen. Uit de interviews komt naar voren dat het overleg en de samenwerking met F.C. Utrecht steeds beter gaat en in een goede sfeer plaatsvindt. Niettemin blijft het slagvaardiger uitvoeren van besluiten van de begeleidingsgroep een belangrijk aandachtspunt voor de naaste toekomst.

4.2.3 Het bereiken van de doelgroep

De totale doelgroep schat de supporterscoördinator op zo'n 150 supporters waarvan er ruim honderd zijn aangesloten bij de supportersvereniging, die op dit moment 502 leden heeft. Bij risicowedstrijden verdubbelt of verdrievoudigt de potentieel geweldddadige aanhang zich door een toestroom van onbekende - slechts op rel beluste - personen.

De eerste contacten van de supporterscoördinator met leden van de doelgroep kwamen tot stand via introductie door een voormalige en de huidige informele leider van de Utrechtse sidesupporters. Via bezoek en een praatje op plaatsen waar supporters zich plegen op te houden, heeft de supporterscoördinator inmiddels met zo'n 70 kern leden van de doelgroep contact gelegd.

De tot nu toe opgebouwde kennis van de specifieke omstandigheden en (eventuele) problemen van jonge F.C. Utrecht supporters is beperkt. Uit oriënterende gesprekken van de supporterscoördinator met vertegenwoordigers van het club- en buurthuiswerk, het ambulante jongerenwerk Utrecht (AJU) en een voormalige sidesupporter komt naar voren dat (in tegenstelling tot de algemene tendens die in hoofdstuk 2 is geschetst) potentieel lastige F.C. Utrecht supporters niet specifiek tot een achterstands- of minderheidsgroep behoren. Doordeweeks hebben ze hun eigen besognes en zijn als groep nauwelijks bereikbaar. Velen werken of zijn schoolgaand.

Ze bezoeken het eigen stamcafé of koffieshop en manifesteren zich niet als supportergroep in buurt- of clubhuizen, uitgezonderd buurthuis Eerste Daalse Dijk waar zo'n 30 supporters zich verzamelen bij de uitwedstrijden van F.C. Utrecht. Een deel van de jonge potentieel lastige F.C. Utrecht supporters bezoekt als jongere een buurt- of clubhuis c.q. open jongerencentrum.

Jongerenwerkers, waarmee gesproken is, zien mede op basis van hun prioriteiten onvoldoende meerwaarde in aparte programma's en activiteiten voor potentieel lastige F.C. Utrecht-supporters binnen hun centra. Niettemin wordt door deze jongerenwerkers samenwerking met de supporterscoördinator bij het opzetten van supportersactiviteiten niet op voorhand uitgesloten.

De STOUW en de supporterscoördinator willen hun kennis van de doelgroep verder uitbouwen; onder meer door gesprekken te gaan voeren met andere jongerenorganisaties zoals het Stedelijk Randgroepjongerenwerk. Op basis van die kennis moet het mogelijk worden om contacten te leggen met een groter deel van de doelgroep en daar vervolgens ook activiteiten voor te organiseren.

De supporterscoördinator wil zich daarbij met name op jonge, potentieel lastige F.C. Utrecht supporters gaan richten. Hij zal zijn gesprekken en supportersactiviteiten voor en door de doelgroep opzetten vanuit het supportershome. Op termijn wordt gedacht aan voorlichting op lagere en middelbare scholen. Met behulp van videomateriaal wil hij potentiële doelgroepleden onder de schoolgaande jeugd bereiken en het supportersproject (qua doelstellingen en activiteiten) meer bekendheid geven.

4.2.4 Georganiseerde activiteiten

Recreatie en vrijetijdsbesteding

Voorafgaand aan en in het voetbalseizoen 1988/1989 is reeds een aantal recreatieve activiteiten georganiseerd. Op de jaarlijkse open dag van F.C. Utrecht begeleidde de supporterscoördinator een tafelvoetbaltoernooi om contacten met supporters te onderhouden. Zijn werkzaamheden bestonden uit scheidsrechter zijn, standen bijhouden en prijzen uitreiken. Zo'n 60 supporters namen enthousiast deel.

Verder is er naast het bezoeken van het EK voetbal 1988 tijdens een filmavond in het supportershome met supporters teruggekeken op dit voor Nederland geslaagde toernooi. Tevens was voormalig F.C. Utrechtspeler Jan Wouters aanwezig. Er waren 55 supporters van 17-40 jaar aanwezig en die toonden zich zeer enthousiast. Met een twintigtal doelgroepleden heeft de supporterscoördinator deelgenomen aan het EK Voetbaltoernooi voor supportersteams dat in Ampfing (West Duitsland) jongstleden mei werd gehouden. Mede door een gebrekkige organisatie heeft een aantal supporters zich onderweg en in Ampfing zelf misdragen. Overigens had deze negatieve ervaring, een positief neveneffect. Door zijn optreden tegen één van de lastige F.C. Utrecht supporters verwacht de supporterscoördinator in de toekomst meer invloed te kunnen uitoefenen binnen de doelgroep.

Voorts zijn er twee kwartaalbijeenkomsten geweest waar trainer, spelers en bestuur van F.C. Utrecht een vraagbaak vormden voor geïnteresseerde F.C. Utrecht supporters. Een betere voorbereiding en meer gerichte vragen moeten in het seizoen 1989-1990 een ordelijker verloop waarborgen.

Educatie, hulp- en dienstverlening

Op dit moment zijn er op deze terreinen nog geen noemenswaardige werkzaamheden door de supporterscoördinator ondernomen. De supporterscoördinator heeft de volgende plannen:

- Elk voetbalseizoen drie of vier leden van de doelgroep een videocursus te laten volgen.
- Met videomateriaal (eigen en gehuurde banden van voetbalclubs en K.N.V.B.) op lagere en middelbare scholen voorlichting gaan geven over het voetbalbedrijf en een discussie aangaan over de negatieve gevolgen van geweld en vernielingen voor betaald voetbalclubs in het algemeen en F.C. Utrecht in het bijzonder.
- Met de begeleidingsgroep nagaan of de supporterscoördinator ook een verwijfsfunctie heeft zodra doelgroepleden hem confronteren met persoonlijke of maatschappelijke problemen.

- Uitzoeken of in bepaalde verenigingen (denk aan amateurclubs) en instellingen jonge F.C. Utrecht supporters te vinden zijn welke via het supportershome en scholen niet of nauwelijks bereikbaar zijn. Wellicht kunnen de leden of het adressenbestand van de supportersvereniging aanknopingspunten bieden.

Begeleiding bij uit- en thuiswedstrijden

Uitwedstrijden

De supporterscoördinator is sinds maart 1988 aanwezig bij de voorbesprekingen van de Utrechtse gemeente- en spoorwegpolitie. Aan de orde komen onder meer het regelen van eten en drinken in de combi-trein alsmede veiligheidsaspecten zoals geruchten/inschatting risico's rond de desbetreffende wedstrijd en afspraken over tolerantiegrenzen bij politie-optreden. Bij uitwedstrijden zit de supporterscoördinator in de supporterstrein of -bus samen met een vast team van de Utrechtse gemeentepolitie. De laatste reizen sinds 1984 in burger mee. De supporterscoördinator is zeer te spreken over het optreden van de Utrechtse spoorweg- en gemeentepolitie. Beide korpsen treden zeer bewust en verantwoord op en voelen zich zeer betrokken bij het Utrechtse supportersproject. Met andere spoorwegpolitiefunctionarissen, de politiekorpsen en veiligheidscoördinatoren van de te bezoeken gemeenten/clubs heeft de supporterscoördinator geen of slechts een oppervlakkig contact. Het optreden van andere politiekorpsen is zeer wisselend en wordt dan ook navenant gewaardeerd.

Thuiswedstrijden

Vooraf vindt overleg plaats tussen bestuursleden van de Utrechtse supportersvereniging, de gemeentepolitie, de veiligheidscoördinator van F.C. Utrecht, suppoosten en de supporterscoördinator over onder meer zaken als: de te verwachten moeilijkheden rond de betreffende wedstrijd fouillering/kaartcontrole de afhandeling van het vervoer van de bezoekende supporters. De supporterscoördinator bezoekt zowel voor als direct na de wedstrijd het supportershome en is tijdens de thuiswedstrijden wisselend aanwezig in diverse vakken. Soms bezoekt hij na afloop van de wedstrijd het spelershome en/of de bestuurskamer.

4.2.5 Betrokkenheid club

Het afgelopen voetbalseizoen (1988/1989) is een open en serieus overleg met F.C. Utrecht op gang gekomen. Dit overleg vindt in een goede sfeer plaats. Niettemin vindt de gemeentepolitie dat de besluiten van de begeleidingsgroep slagvaardiger kunnen worden uitgevoerd. Dit geldt ondermeer voor het saneren van het huidige suppoostenbestand.

Het huidige suppoostenbestand van F.C. Utrecht is in meerderheid kwalitatief onvoldoende toegerust om ordehandhaving, gedragsbeïnvloeding en plaatsregulering op een afdoende wijze vorm te geven. Hierdoor loopt de betaald voetbalclub allerlei risico's (zoals financiële, qua orde rond de wedstrijd en het imago van de club) en krijgt de politie onnodig veel werk op haar bord.

F.C. Utrecht heeft er op emotionele gronden moeite mee haar oudgedienden van hun functie te ontheffen. De club en de gemeentepolitie voeren nog een discussie over de omvang van het nieuwe suppoostenbestand. De politie streeft naar een bestand van 60 nieuwe suppoosten. Een tweetal wervingscampagnes hebben tot nu toe 14 kandidaten opgeleverd, waaronder het hoofd van het nieuwe toezichthoudersbestand.

Bij F.C. Utrecht vinden naast de Open Dag kwartaalbijeenkomsten plaats waar de trainer, spelers en bestuursleden een vraagbaak vormen voor geïnteresseerde F.C. Utrechtsupporters. Uit de interviews met diverse sleutelpersonen komt de wens naar voren dat de spelers, trainer en de supportersvereniging een actieve rol gaan spelen in de opzet en uitvoering van toekomstige supportersbijeenkomsten en -activiteiten.

De afweging c.q. beleidsdiscussie over een door de club opgelegd toegangsverbod aan sidesupporters die zich onbehoorlijk, maar nog niet justitieel strafbaar gedragen, is nog niet aan de orde geweest.

4.2.6 Rol jeugdwelzijn

De bijdrage van het Utrechtse jeugdwelzijnswerk aan het supportersproject bij F.C. Utrecht is (nog) gering. Uitzondering vormt buurthuis Eerste Daalse Dijk waar een dertigtal (side)supporters van F.C. Utrecht zich verzamelen bij de uitwedstrijden van het eerste elftal. De supporterscoördinator heeft zich nog weinig bezig gehouden met activiteiten op het gebied van educatie en hulpverlening. Naar zijn zeggen is hij het afgelopen slechts incidenteel door (side)supporters geconfronteerd met een huisvesting- of werkloosheidsprobleem.

4.2.7 Realiseren doelstellingen

- Met het realiseren van de eerste subdoelstelling (het versterken van de binding tussen de club, de (side)supportersvereniging en de supporters) is men in Utrecht op de goede weg. Diverse (sport)activiteiten voor supporters en sfeerverhogende maatregelen rond de thuiswedstrijden dragen hieraan bij. Toch bereikt men nog weinig jonge, potentieel lastige F.C. Utrechtsupporters. De contacten met (voormalige) harde kernleden zijn daarentegen verbeterd.

- Het realiseren van de tweede subdoelstelling (versterking van de binding met maatschappelijke voorzieningen, met name het jeugdwelzijnswerk) verkeert nog in een beginstadium. De tot nu toe opgebouwde kennis van de specifieke omstandigheden en (eventuele) problemen van jonge, potentieel lastige F.C. Utrecht supporters is beperkt. De STOUW en de supporterscoördinator willen hun kennis van de doelgroep verder gaan uitbouwen. Er staan gesprekken op stapel met het Stedelijk Randgroepjongerenwerk.
- Het realiseren van de derde subdoelstelling (versterking van de coördinatie en samenwerking tussen politie, begeleidingsteam/suppoosten en de side-ordedienst) begint vooral door het saneren van het suppoostenbestand vorm te krijgen. Overigens heeft de side-ordedienst de afgelopen twee jaar steeds minder betekenis gekregen.
- Tenslotte de hoofddoelstelling: "Vermindering van het voetbalvandalisme, gepleegd door side-supporters van F.C. Utrecht, op de dagen dat F.C. Utrecht haar uit- en thuiswedstrijden speelt". Het afgelopen seizoen 1988/1989 is betrekkelijk rustig verlopen. In hoeverre de sociaal preventieve aanpak daaraan bijdraagt, is volgens de geïnterviewden moeilijk aan te geven. Zij stellen dat het project in ieder geval tot een grotere aanspreekbaarheid van potentieel lastige F.C. Utrecht supporters heeft geleid.

4.3 Rotterdam

4.3.1 Inleiding

In Rotterdam zijn per 1 juli 1988 twee supporterscoördinatoren aangesteld ten behoeve van het Experiment Supportersbeleid Rotterdam. Deze projectmedewerkers zijn elk voor 24 uur per week in dienst van Feyenoord en gehuisvest in De Kuip. De ene supporterscoördinator neemt deel aan diverse overlegsituaties rond het experiment en onderhoudt externe contacten in het kader van het supportersproject. Voorts is hij belast met het toezicht op en het mede opzetten en uitvoeren van supportersactiviteiten voor en door de doelgroep. De andere supporterscoördinator is gerecruteerd uit de doelgroep en belast met het mede uitvoeren van activiteiten voor de doelgroep. Sinds 1 maart 1989 is aan dit supportersproject een jongerenwerker toegevoegd in de functie van contactpersoon jeugdwelzijn. Formeel is deze medewerker in dienst van Buro HALT⁵ en voor 24 uur uitbesteed aan het supportersexperiment bij Feyenoord.

⁵ In diverse Nederlandse gemeenten zijn in de tachtiger jaren Halt-bureaus opgericht. Deze hebben primair als doel om jongeren, die bepaalde (lichte) vormen van criminaliteit (bijvoorbeeld vernielingen) hebben gepleegd, een alternatief (bijvoorbeeld het verwijderen van graffiti) te bieden voor strafrechtelijke vervolging. In Rotterdam is het Halt-bureau uitgegroeid tot een gemeentelijk onderdeel dat de uitvoering van het bestuurlijk preventiebeleid van de gemeente Rotterdam coördineert en begeleidt.

De gemeente Rotterdam heeft de projectleiding op zich genomen voor het supportersexperiment bij Feyenoord. Sinds oktober 1988 voert de projectleider wekelijks overleg met de twee supporterscoördinatoren. Meestal voert de projectleider aparte gesprekken met elk van de coördinatoren. Daarbij komen alle ter zake doende onderwerpen aan de orde. Te denken valt enerzijds aan de strategie bij het opzetten van activiteiten en de opstelling en het functioneren van de coördinator binnen het project naar de diverse betrokkenen toe; anderzijds in het overleg met de aangestelde side-supporter de uitvoering en het verloop van bepaalde activiteiten voor en door de doelgroep.

Sinds februari 1989 krijgt één van de supporterscoördinatoren werkbegeleiding van de Stichting ROTS. De ander ontvangt deze van de projectleider.

Eén van de supporterscoördinatoren acht het wenselijk dat de werkbegeleiding wordt geïntensiveerd tot een overleg dat 2 à 3 wekelijks plaatsvindt.

De uit de doelgroep gerecruteerde supporterscoördinator functioneert niet naar wens. Zijn contract loopt per 1 oktober 1989 af en zal niet verlengd worden.

4.3.2 Overleg en samenwerking

In Rotterdam is een lokale begeleidingscommissie ingesteld onder voorzitterschap van burgemeester Peper. Hierin hebben alle betrokken partijen zitting. Deze begeleidingsgroep komt evenals in 1988 in 1989 halfjaarlijks bijeen. Aan de orde komt de stand van zaken van het project en de uitvoering van taken die de diverse participanten na goed overleg op zich (zouden) nemen. De geïnterviewde sleutelpersonen ervaren de lokale begeleidingscommissie als een zinvol platform. De diverse betrokken partijen kunnen via dit overleg enerzijds hun eigen verantwoordelijkheid, optiek en handelwijze met betrekking tot voetbalvandalisme kenbaar maken, anderzijds kunnen zij zoeken naar werkbare gemeenschappelijke afspraken en regelingen. Een belangrijk knelpunt is dat tijdens het experiment bestuursleden, de commercieel/algemeen directeur, trainer en diverse spelers vertrokken zijn. Hun betrokkenheid bij het supportersbeleid bleef mede hierdoor beperkt. Als aanspreekpunt van de club fungeerde veelal de veiligheidscoördinator. Het wordt toegejuicht als een speler en de trainer aan het overleg in de begeleidingscommissie deel gaan nemen.

4.3.3 Het bereiken van de doelgroep

De totale omvang van de doelgroep wordt geschat op zo'n 2.500 tot 3.000 jongeren.

De eerste contacten van één van de supporterscoördinatoren met een tiental leden van de doelgroep kwam tot stand dankzij een introductie door de aangestelde side-supporter in het supportershome van de doelgroep. Nieuwe contacten kwamen daarna tot stand via:

- een presentatie van de supporterscoördinatoren aan de pers (verzorgd door Feyenoord op de Open Dag in 1988);
- aanwezig zijn op een side-vak bij het AD-toernooi en de trainingen van het eerste elftal;
- gesprekken in de combitrein bij uitwedstrijden;
- het mede organiseren van een voetbaltoernooi;
- het wekelijks bezoeken van het supportershome van de doelgroep.

De omvang en de sterk gespreide geografische herkomst van de doelgroep dwingt tot keuzes. Vooralsnog richten de supporterscoördinatoren zich op Rotterdamse leden van de doelgroep. Met een deel van de harde kernen en meelopers hebben ze regelmatig contact. Door de weeks zijn de Rotterdamse side-supporters die tot de meelopers worden gerekend moeilijk bereikbaar. Niettemin proberen de supporterscoördinatoren met deze supporters in contact te komen en te blijven. Het doel is proberen te voorkomen dat de meelopers doorstromen naar de harde kern. Naast het onderhouden van goede contacten vormen supportersactiviteiten daarbij een belangrijk middel.

4.3.4 Georganiseerde activiteiten

Recreatie en vrije tijdsbesteding

Tijdens het afgelopen seizoen zijn mede door supporters uit de side-vakken de volgende activiteiten georganiseerd:

- Activiteiten in het supportershome voor jonge maar ook oudere Feyenoord-supporters. Zo zijn er klaverjasavonden, een voetbalkwis en een darttoernooi gehouden.
- De maandelijkse uitgave van een supporterskrantje voor de side-vakken, mede gefinancierd door de adverteerders zoals HCS, de shirtsponsor van Feyenoord.
- Bij de thuiswedstrijden wordt de speler van de dag gekozen; de supporterscoördinator haalt hem op in de radiokamer om samen naar het supportershome te gaan.
- Twee veldvoetbaltoernooien op het trainingscomplex van Feyenoord.
- Zaalvoetbal in recreatiecomplex Schuttersveld/Crooswijk.

De activiteiten in het home en de sportactiviteiten (met name voetbal) slaan aan bij het Rotterdamse deel van de doelgroep. De activiteiten in het supportershome en met name het klaverjassen "verbroedert" de jonge en oudere Feyenoord-supporters. Ook de veldvoetbaltoernooien waren redelijk succesvol. Op het eerste toernooi namen drie teams van side-supporters deel alsmede een team van de officiële supportersvereniging. Aan het tweede succesvolle veldvoetbaltoernooi namen naast twee supportersteams van Feyenoord, supportersteams van PSV, Willem II, Go Ahead, PEC, F.C. Utrecht en de gemeentepolitie Rotterdam deel. Het weer, de sfeer, het geboden voetbal was goed en er was een redelijke publieke belangstelling.

Alleen was de interesse van Feyenoord-zijde nogal mager. Bij beide toernooien deden zich geen ernstige ongeregelheden voor. Tenslotte moet worden opgemerkt dat de gemeentepolitie bij risicowedstrijden geen voorwedstrijden van supportersteams toelaat; Feyenoord heeft tot nu toe ook bij niet-risicowedstrijden geen toestemming voor voorwedstrijden gegeven.

Educatie, hulp- en dienstverlening

Tot nu toe (september 1989) heeft één van de supporters-coördinatoren een viertal activiteiten succesvol geïnitieerd:

- Zorgdragen voor de financiering (ondermeer door Opel/Feyenoord) en vervaardiging van een grote side-vlag van 20 x 20 meter. Vak S-supporters gebruiken hem bij belangrijke (veelal thuis)wedstrijden door hem boven hun hoofden snel in en uit te rollen. Het ophalen en opgevouwd wegbrengen behoort tot hun taken.
- Het beheer over de bar en de activiteiten in het home zijn deels in handen van doelgroepleden onder supervisie van de supporterscoördinator.
- Het regelen van eten en drinken in de combitrein bij een tiental lange afstandsreizen; twee vrijwilligers onder de combireizigers verzorgen de verkoop en rekenen met de supporterscoördinator af.
- Individuele belangenbehartiging van doelgroepleden: tot nu toe heeft hij zich in een drietal zaken beziggehouden met bellen, schrijven en overleggen; ondermeer met een advocaat, politie- en justitiefunctionarissen en vervolgens deze informatie teruggekoppeld naar de betrokken supporters.

Begeleiding bij uit- en thuiswedstrijden

Uitwedstrijden

De supporterscoördinatoren zijn niet aanwezig bij de voorbesprekingen van de gemeentepolitie, de club en de spoorwegpolitie. Beiden reizen in de combitrein mee naar uitwedstrijden. Door goed overleg met de spoorwegpolitie heeft één van de supporterscoördinatoren bewerkstelligd dat er vanaf februari 1989 weer eten en drinken in de trein is. Het beheer is onder supervisie van deze coördinator in handen van de side-supporters (principe: **voor en door supporters**). Deze catering vindt alleen plaats bij langdurende uitreizen zoals naar F.C. Twente, F.C. Groningen, MVV of VVV.

Thuiswedstrijden

Eén van de supporterscoördinatoren neemt (nog) niet deel aan het vooroverleg van de gemeentepolitie, de club en de spoorwegpolitie bij risicowedstrijden. Deelname aan zulk overleg verhoogt volgens hem zijn mogelijkheden om als intermediair op te treden tussen club, politie en de doelgroep.

Met de veiligheidscoördinator van Feyenoord wordt incidenteel overleg gevoerd over de mogelijkheden om voorwedstrijden te spelen. Voorts onderhoudt deze supporterscoördinator contact met de technisch directeur van het stadion over het voorkomen van (dreigende) ongeregeldeheden. Tenslotte heeft hij (informele) contacten met de supportersbegeleidingsgroep van de Rotterdamse gemeentepolitie.

4.3.5 Betrokkenheid club

De aanspreekbaarheid en interesse van Feyenoordzijde voor het supportersexperiment bleef het afgelopen seizoen beperkt. De vele nieuwe gezichten in de diverse geledingen bij de club zijn hier mede debet aan. Tot op heden is er nog geen bestuurslid aangewezen die de portefeuille supportersbeleid tot zijn verantwoordelijkheid rekent. Uit de interviews komt naar voren dat er behoefte bestaat aan een actievere deelname van zeker vier Feyenoord-geledingen, te weten: het Feyenoord bestuur, spelers, trainer, de Sportclub Feyenoord en de officiële supportersvereniging.

Nog te vaak vindt het bilaterale overleg en de samenwerking tussen gemeente (projectleiding) en Feyenoord pas na geschilpunten plaats. Frequenter vooroverleg kan geschilpunten voorkomen. Niettemin bleken tot nu toe werkbare afspraken met de veiligheidscoördinator te maken. De projectleiding heeft de indruk dat Feyenoord zijn aanvankelijke weerstand tegen het supportersexperiment heeft laten varen. Het negatieve beeld ten aanzien van de doelgroep is gaande het project genuanceerder geworden. Feyenoord staat open en werkt nu mee aan een pragmatische aanpak.

Na de poging tot brandstichting in het houten supportershome is besloten dit tijdelijke home te ontmantelen. Als tijdelijke voorziening is een ruimte in het stadion gecreëerd om de projectactiviteiten doorgang te laten vinden. De veiligheidscoördinator heeft aan de projectleiding laten weten dat de club een permanent supportershome voor de doelgroep van belang acht.

4.3.6 Rol jeugdwelzijn

In Rotterdam wil men zich in de volgende fase vooral op de jonge (nog beïnvloedbare) Rotterdamse side-supporters richten. De contactpersoon Jeugdwelzijn heeft vanaf zijn aanstelling (in maart 1989) gewerkt aan een actieplan om het Experiment Supportersbeleid Rotterdam in te kaderen in het bestaande stedelijke jeugdwelzijnswerk.

De volgende initiatieven staan op stapel:

- Er is een samenwerkingsproject opgezet met de Stichting Jongerenwerk IJsselmonde. Deze stichting beheert twee open jongerencentra: Quasi en De Keet liggen in de nabije omgeving van het Feyenoordstadion en worden bezocht door supporters van Feyenoord. Deze twee jongerencentra zullen hun doelgroep, jongeren van 14 tot en met 24 jaar, sportactiviteiten gaan aanbieden. Beide centra zijn bezig met het ontwikkelen van een omgevingsgerichte werkwijze: zij zoeken jongeren op daar waar zij zich bevinden.
- In de deelgemeente IJsselmonde wordt momenteel gewerkt aan de vorming van een (deelgemeentelijke) projectgroep 'Sport en preventie'. Groot-IJsselmonde wil een sportbeleid ontwikkelen waarin naast het gezondheidsaspect van sportbeoefening ook aandacht is voor de mogelijkheden die sport kan bieden voor opvang, sociale vorming en maatschappelijke integratie van jongeren.
- Het open jongerencentrum De Fiets wil in samenwerking met de Stichting Kunstzinnige Vorming Rotterdam (de SKVR) een videoproduktie over Feyenoord gaan maken. Zo'n produktie zou moeten worden uitgevoerd door side-supporters van Feyenoord en begeleid worden door een beroepskracht van De Fiets en een medewerker van de SKVR.
- Met de Stichting Kunstzinnige Vorming Rotterdam wordt overleg gevoerd over het opzetten van popworkshops in de jongerencentra Quasi en De Keet. De meeste bezoekende jongeren zijn popmuziek-minded en besteden relatief veel tijd en geld aan platen, muziekbladen, optredens en dergelijke. Het achterliggende idee is dat actieve muziekbeoefening een positief effect op lastig gedrag kan hebben.

- Met de Stichting ROTS wordt gesproken over het ontwikkelen van een methodiek voor jongerenwerkers die belast zijn met de sociale preventie van voetbalvandalisme. Daarnaast wordt onderzocht welke jongerenvoorzieningen een rol kunnen spelen bij de preventie van voetbalvandalisme.
In het kader van toekomstige hulp- en dienstverlening zijn er afspraken gemaakt met het Stedelijk Bureau Ander Werk (SBAW-werkgelegenheidsprojecten) en het jongerenproject van Humanitas dat zich richt op het aanleren van sociale vaardigheden en het vergroten van probleemoplossende vaardigheden (het betreft gerichte trainingen voor 'probleemjongeren').
- Buiten Rotterdam worden op dit moment de mogelijkheden verkend om in Zwolle tot een vorm van samenwerking te komen met het plaatselijke jeugdwelzijnswerk. Het is één van die plaatsen waar een lastige groep Feyenoordfans vandaan komt.

4.3.7 Realiseren doelstellingen

- Het is nog te vroeg om nu al uitspraken te doen of via de ondernomen activiteiten de eerste subdoelstelling (verhogen positieve betrokkenheid fanatieke Feyenoordfans) gerealiseerd wordt. Om hier te zijner tijd zinnig over te kunnen oordelen is het zaak dat de projectleiding de bereikte fans niet uit het oog verliest.
- Er zijn in het kader van de tweede subdoelstelling (integratie jonge fanatieke fans in de supportersvereniging) door leden van de harde kern en de supporterscoördinatoren gesprekken gevoerd met bestuursleden van de officiële supportersvereniging. Deze gesprekken waren oriënterend van karakter en hebben nog niet tot concrete voorstellen of resultaten geleid.
- De contactlegging en het mede opzetten en uitvoeren van (supporters)activiteiten bleek dermate arbeidsintensief dat de supporterscoördinatoren nog niet aan het realiseren van de derde subdoelstelling (het verbeteren van de beeldvorming rond voetbal en supporters) konden werken.
- Tenslotte de hoofddoelstelling: Gegeven de problematiek van voetbalvandalisme moet getracht worden een bijdrage te leveren aan het beter beheersen en/of wellicht gedeeltelijk verminderen van deze problematiek. De combireizen geven op dit moment relatief weinig problemen. Het zijn vooral vooruitreizende side supporters die voor ongeregelheden, geweld en vernielingen zorgen. Het aantal vooruitreizende supporters neemt toe. Gelet op hun vrijblijvendheid lijkt een sociaal preventieve aanpak voor deze supporters minder effectief. Naar het oordeel van de projectleiding zal tevens naar andere wegen gezocht moeten worden teneinde dit probleem aan te pakken.

4.4 Den Haag

4.4.1 Inleiding

Een belangrijk verschil tussen het experiment in Den Haag en de experimenten in de andere lokaties is de sterke nadruk die gelegd wordt op de individuele begeleiding van supporters door middel van het zogenaamde **Coachingsproject**. Dit project wordt begeleid door het Paedologisch Instituut te Amsterdam.

Het Coachingsproject is bestemd voor (30-35) jeugdige supporters die tijdens en rondom de voetbalwedstrijden van FC Den Haag probleemgedrag vertonen, waardoor ze in aanraking met de politie komen of dreigen te komen.

Het doel van het coachingsproject is om het gedrag van de problematische side-supporters in positieve zin om te buigen. De nadruk wordt gelegd op het leren van nieuwe vaardigheden (aansluiten bij de mogelijkheden van een jongere) in plaats van op het huidige inadequate gedrag (de onmogelijkheden van een jongere). Elders in het land zijn hiermee op kleine schaal reeds positieve ervaringen opgedaan. Nog niet eerder werd deze methodiek echter gehanteerd bij een groep problematische voetbalsupporters.

In Den Haag zijn twee medewerkers aangesteld ten behoeve van het experiment 'Voetbalvandalisme - Jeugdwelzijn'.

De supporterscoördinator is aangesteld per 15.10.1988. Het accent van zijn werkzaamheden ligt op het supportersproject (onder andere versterking van de supportersvereniging en supportersbegeleiding in sociaal-culturele centra). Daarnaast zal hij ook coaches begeleiden.

Per 01.02.89 is ten behoeve van het Coachingsproject een tweede kracht aangesteld voor 20 uur in de week. Deze coachings-medewerkster is verantwoordelijk voor het welslagen van het 'Coachingsproject'. Zij houdt zich bezig met het begeleiden van coaches en het jongeren interesseren voor deze methodiek. De beide medewerkers zijn in dienst van de SHS (Stichting Haags Sociaal Cultureel Werk).

De supporterscoördinator en de coachingsmedewerkster voeren werkoverleg met de adjunct-directeur van de SHS. Dit, als constructief ervaren, overleg vindt ongeveer één keer in de vijf weken plaats en ook tussentijds als er bij één van de partijen behoefte bestaat om te overleggen. Het doel van het overleg is om te bespreken hoe het werk zich ontwikkelt (voortgangsrapportage). Daarnaast hebben de coachingsmedewerkster en de supporterscoördinator om de een à twee weken overleg met een medewerkster van het Paedologisch Instituut over de voortgang en inhoudelijke/methodische invulling van het coachingsproject.

4.4.2 Overleg en samenwerking

Ook in Den Haag is een begeleidingscommissie geformeerd, waarin vertegenwoordigers van de betrokken instanties participeren. Alleen in Den Haag maken ook supporters deel uit van de begeleidingscommissie (namelijk twee bestuursleden van de supportersvereniging).

Deze begeleidingscommissie vergadert een keer in de zes weken. Op deze vergaderingen wordt de stand van zaken van het project besproken.

Bij gesignaleerde knelpunten wordt er door de commissie zo mogelijk een gezamenlijk standpunt bepaald en actie ondernomen. Hierover wordt in een volgende bespreking van de begeleidingscommissie teruggerapporteerd.

Een knelpunt is dat het bestuur van de supportersvereniging na een incident (de bestuursleden waren ten onrechte in hechtenis genomen) niet meer met justitie en politie aan tafel wilde zitten. Een ander knelpunt is dat er, mede door de groepsgrootte, niet altijd even efficiënt vergaderd wordt.

4.4.3 Het bereiken van de doelgroep

De supporterscoördinator probeert contact te leggen door een frequente aanwezigheid, het voeren van gesprekken en het geven van concrete informatie. Verder geeft hij voorlichting over actualiteiten via het supporterskrantje FanMail.

De supporterscoördinator legt de eerste contacten op de Noordtribune, in de combi-trein op wedstrijddagen en door de week in jongerencentra. Een groot knelpunt hierbij is dat er nog geen home (=uitvalsbasis) is⁶.

Hij heeft ongeveer contact gelegd met 100 à 150 jongeren en hij denkt dat hij gekend wordt door zo'n 500 jongeren.

Een regelmatig contact heeft de supporterscoördinator met een vaste groep van zo'n 50 à 60 jongeren (25 van de totaal 900 meelopers en 30 van de totaal 50 à 60 harde kernen). Dit contact bestaat hoofdzakelijk uit praten. Gepraat wordt over FC Den Haag, voetbal in het algemeen, de begeleiding van politie bij uitwedstrijden van FC Den Haag, bouw supportershome, hobby's, vrijetijdsbesteding en werk van de jongeren en de werkzaamheden van de supporterscoördinator.

In de volgende periode wil hij eerst de bestaande contacten verder stabiliseren door jongeren bij de voorbereiding en uitvoering van activiteiten te betrekken (onder andere de supporterskrant, de verkoop van eten en drinken in de trein en het zitten nemen in werkgroepjes (bargroep, activiteitengroep) en door jongeren te laten deelnemen aan het Coachingsproject. Verder liggen er plannen om in de toekomst samen met de jongerencentra activiteiten te organiseren.

⁶ De bouw is stilgelegd, naar aanleiding van een Arob-procedure aangespannen door de voetbalclub (en naaste buur) ADO.

4.4.4 Georganiseerde activiteiten

Recreatie en vrije tijdsbesteding

In verband met het feit dat het supportershome nog niet gerealiseerd is, zijn er nog weinig concrete activiteiten ontplooid. Als het home gereed is, zal het gerund worden door de supportersvereniging. De supporterscoördinator heeft in deze (slechts) een ondersteunende rol. Het ligt in de bedoeling in het home door middel van het instellen van een activiteiten-, een sport- en een barwerkgroep tal van activiteiten door en voor de doelgroep te organiseren: onder meer spelavonden (onder andere kaarten, biljarten, tafelvoetbal en tafel-tennis), avonden met spelers, technische staf en bestuur, gastsprekers, het vertonen van video's en feestavonden.

Er is wel een zaalvoetbaltoernooi uitgevoerd: een ploeg van Midden-Noord doet mee aan een toernooi met club-, buurthuizen en cafés. Iedere ploeg speelt ongeveer 5 à 6 keer per jaar. Het zijn vooral "meelopers" die voetballen, er komen wel iedere keer zo'n 25 aanhangers kijken, waaronder een aantal harde kerkers.

Ook is er een veldvoetbalwedstrijd gespeeld bij de feestelijke eerste steenlegging van het supportershome. Teams van de gemeentepolitie, de gemeenteraad, medewerkers FC Den Haag en de supportersvereniging streden om een plaats in de finale tegen het eerste elftal van FC Den Haag. Ongeveer 14 supporters hebben deelgenomen en er kwamen er ongeveer 200 kijken. De reactie van de doelgroep en ook van anderen was zeer positief.

Educatie, dienst- en hulpverlening

De belangrijkste activiteit die in dit kader is ontwikkeld is het Coachingsproject. Op dit moment verkeert men wat betreft het Coachingsproject nog in een voorbereidende fase.

De supporterscoördinator heeft de basismethodiekcursus 'Coaching', gegeven door het Paedologisch Instituut te Amsterdam, doorlopen. Het ligt nu in de bedoeling van dit Instituut hem te laten oefenen met de geleerde technieken in zijn contacten met jongens. De coachingsmedewerkster is reeds ingevoerd in de coachingsmethodiek. De beide medewerkers zijn sinds het begin van het project bezig mogelijke kandidaat-coaches (in totaal beoogt men 20 coaches te werven) voor het project te interesseren. Ze hebben getracht de kandidaten via sociaal-cultureel werkers, gemeente- en spoorwegpolitie en persberichten te werven. Dit is moeizaam verlopen. Zo bleken contacten met buurt- en jongerencentra erg weinig op te leveren. Bovendien waren van de meer dan 40 potentiële coaches er uiteindelijk maar zes bereid of geschikt om als coach te functioneren. Inmiddels worden deze zes coaches (waaronder 1 vrouw) getraind.

Ook met de werving van (te coachen) jongeren kan nu langzamerhand een start worden gemaakt. Gedacht wordt aan het aanmelden via Bureau Alternatieve Sancties, maar ook direct via spoorwegpolitie en gemeentepolitie en aan vrijwillige aanmelding.

Overigens is er veel tijd gaan zitten in overleg met het Openbaar Ministerie en Halt om te bepalen onder welke voorwaarden jongeren die in verband met voetbalvandalisme zijn aangehouden als alternatief voor straf deelname aan het coachingsproject opgelegd kunnen krijgen.

Begeleiding bij uit- en thuiswedstrijden

Uitwedstrijden

De **spoorwegpolitie** in Den Haag heeft in oktober 1985 een specifieke aanpak ontwikkeld wat betreft de begeleiding bij uitwedstrijden van de supporters van FC Den Haag.

Het **doel** van deze werkwijze is het komen tot een dialoog met supporters, op de hoogte komen/blijven van wat er in de groep leeft en weten waar ze vandaan komen om de aanspreekbaarheid te vergroten.

De vertegenwoordiger van de **spoorwegpolitie** en de **supporterscoördinator** van FC Den Haag gaan enkele weken voor een uitwedstrijd naar de betrokken club. Ze overleggen dan met een bestuurslid van de club en de politiefunctionaris die op de wedstrijddag leiding geeft aan het hele gebeuren.

De supporterscoördinator reist op de wedstrijddag altijd met de combi mee om contact met de doelgroep te leggen.

Bij risico-wedstrijden worden de supporters van FC Den Haag ook begeleid door, **Haagse politiemensen** (supportersdetachement), die de supporters kennen. Vanwege de formele bijstandsregeling van het Ministerie van Biza kan deze vorm van bijstand slechts op basis van wederkerigheid tussen korpsen en risicoclubs verleend worden.

Thuiswedstrijden

De doelstelling van de **gemeentepolitie** rond de thuiswedstrijden van FC Den Haag is het met een zo gering mogelijke personeelsinzet creëren van een aanvaardbaar niveau van rust, orde en veiligheid in en buiten het Zuiderpark.

Bij de gemeentepolitie is een supporters-detachement samengesteld.

Men beoogt hiermee dat supporters en politie elkaar beter leren kennen, waardoor men beter op elkaar reageert. De sterkte van dit supportersdetachement is onlangs uitgebreid naar twintig man/vrouw. Door de inzet van dit detachement heeft er onder andere een duidelijke afname van personeelsinzet rond de wedstrijden plaatsgevonden.

Bij thuiswedstrijden voert de **supporterscoördinator** geen vooroverleg. Hij ontmoet de doelgroep in het stadion of in de ballenbios (bij het stadion). Met de gemeentepolitie van Den Haag (de politie van de andere club komt niet mee) en de veiligheidscoördinator loopt hij voor de wedstrijd de gemaakte afspraken nog een keer door omtrent fouillering, kaartcontrole en bespreekt hij verwachte acties en/of eventuele problemen.

4.4.5 Betrokkenheid club

De betrokkenheid van de club liet in de eerste periode duidelijk te wensen over. Met de komst van de nieuwe voorzitter aan het eind van het voetbalseizoen 1988-1989 lijkt dit probleem te zijn opgeheven. Hij heeft een zakelijke beheerovereenkomst gesloten met de supportersvereniging. Afsproken is dat 5% van de recette gereserveerd wordt voor activiteiten op Midden-Noord, maar dat hiervan ook vernielingen en boetes worden betaald, die door de side-supporters ontstaan.

De spelers zijn over het algemeen tamelijk geïnteresseerd in het project; incidenteel worden zijn ingeschakeld bij bepaalde activiteiten zoals het geven van voorlichting over voetbalvandalisme op scholen en in jongerencentra. Het ligt in de bedoeling de spelers sterker bij het project te betrekken als het supportershome gerealiseerd is.

4.4.6 Rol jeugdwelzijn

De supporterscoördinator en de Coachingsmedewerkster hebben contact gezocht met jongerenwerkers en buurthuiswerkers enerzijds om coaches te werven en anderzijds om contacten te leggen om in een volgende periode gemeenschappelijke activiteiten te organiseren ten behoeve van de doelgroep supporters. Ook via de werkgroep Randgroepjongerenwerk worden collega's geïnformeerd over het coachings- en het supportersproject.

De adjunct-directeur van de SHS is van mening dat elementen van de coachingsmethodiek gebruikt kunnen worden in het jongerenwerk. Verder wil hij tevens een gereduceerde versie van het door Bureau Criminaliteitspreventie in het kader van de procesevaluatie geïntroduceerde logboek gaan hanteren in de instellingen.

4.4.7 Realiseren doelstellingen

In het algemeen wordt gesteld dat het project zich nog in een voorbereidende fase bevindt.

Er zijn tot nu toe slechts aanzetten gedaan, de effecten daarvan moeten nog komen. Zeker gezien de beperkte duur van het project is het nadelig dat de bouw van het supportershome (=uitvalbasis) is stilgelegd en dat het coachingsproject een aanzienlijke vertraging heeft opgelopen.

- Het coachen van problematische supporters bevindt zich nog in de voorbereidingsfase (eerste subdoelstelling). Het werven van coaches en te coachen jongeren kost meer tijd en moeite dan verwacht.

Op dit moment worden de zes geworven coaches getraind. De contacten met het O.M., HALT, de spoorwegpolitie en de gemeentepolitie over de deelname van jongeren aan het Coachingsproject lijken vruchten af te gaan werpen.

- Wat betreft de tweede doelstelling (het bevorderen van zelforganisatie en clubbinding van de side-supporters) kan gesteld worden dat er inmiddels een communicatie-orgaan voor supporters opgezet is, genaamd FANMAIL.
Het nieuwe bestuur van FC Den Haag is van plan structureel te gaan overleggen met het bestuur van de supportersvereniging. Een knelpunt was de afzijdigheid van het bestuur van FC Den Haag. Het lijkt er echter op dat met de komst van de nieuwe voorzitter dit knelpunt is opgeheven.
- De bouw van het supportershome is stilgelegd. Juist de realisatie van een dergelijk supportershome kan ervoor zorgen dat de band tussen de supporters en de club verstevigd wordt (derde doelstelling), onder andere door het bezoek van spelers aan het home.
- Tenslotte de hoofddoelstelling: het verminderen van voetbalvandalisme, gepleegd door side-supporters van FC Den Haag, op de dagen dat FC Den Haag haar uit- en thuiswedstrijden speelt.

Alle geïnterviewden zijn van mening dat, in het seizoen 1988-1989 het voetbalvandalisme is afgenomen. Als mogelijke redenen worden genoemd:

- Degradatie naar de eerste divisie;
- Individueel gedrag van de supporters is veranderd (er wordt minder gesloopt), mede naar aanleiding van de inzet van de spoorwegpolitie en de supporterscoördinator;
- Veranderde manier van functioneren van het bestuur van de supportersvereniging, mede door een verbeterd contact met bestuur en spelers van F.C. Den Haag;
- Tijdens spannende momenten bij wedstrijden hebben de bestuursleden enkele keren incidenten kunnen voorkomen;
- F.C. Den Haag heeft veel succes behaald, er was weinig reden om gefrustreerd te reageren;
- Het niet tegenkomen van de fanatieke aanhang van bijvoorbeeld Feyenoord, Ajax en F.C. Utrecht.

Een aantal respondenten verwacht dat het seizoen 1989-1990 erg spannend wordt onder andere naar aanleiding van de promotie van F.C. Den Haag naar de ere-divisie en de poging tot invoering van de K.N.V.B.-voordeelkaart.

4.5 Eindhoven

4.5.1 Inleiding

In Eindhoven zijn op 4 september 1988 bij de gemeente Eindhoven twee supporterscoördinatoren aangesteld; beiden voor 19 uur in de week. Zij zijn gedetacheerd bij PSV en hebben een werkruimte in het stadion. De coördinatoren hebben de taken verdeeld: de één richt zich vooral op contacten en activiteiten voor en door L-siders, de ander neemt naast de contacten met L-siders de beleidsmatige aspecten van het project voor zijn rekening.

De werkbegeleiding kende het afgelopen seizoen een ad hoc karakter en was naar het oordeel van de supporterscoördinatoren te minimaal. De begeleidingscommissie wil daar het lopende voetbalseizoen (1989/1990) verandering in gaan brengen en de werkzaamheden van de supporterscoördinatoren methodisch gaan onderbouwen.

4.5.2 Overleg en samenwerking

Bij het begin van het project is een lokale begeleidingscommissie in het leven geroepen. Hierin hebben de belangrijkste betrokken partijen zitting. Deze commissie komt zes keer per jaar bijeen om de uitvoering van het supportersproject bij P.S.V. te begeleiden en beleidslijnen uit te stippelen.

Ondanks knelpunten als het (nog) niet tekenen van een samenwerkingsovereenkomst tussen de gemeente Eindhoven en PSV of de te minimale werkbegeleiding van de supporterscoördinatoren, wordt het overleg en de samenwerking door de betrokkenen als pragmatisch en constructief geschetst.

4.5.3 Het bereiken van de doelgroep

De totale omvang van de doelgroep wordt geschat op zo'n 10 harde kerkers, 40 stagiaires en 60 meelopers.

De supporterscoördinatoren hanteren enerzijds de zogenaamde sneeuwbalmethode: na de eerste contacten en sportieve activiteiten met potentieel lastige leden uit diverse subgroepjes L-siders hopen de coördinatoren via de mondreklame van deze doelgroepleden andere siders te bereiken.

Anderzijds stappen zij op nog onbekende (side-)supporters van P.S.V. af om een praatje te maken.

Reeds in september 1987 hadden beide supporterscoördinatoren contact met potentiële leden van de doelgroep. Een van de coördinatoren werkte toen al als sportleider en organisator van outdooractiviteiten bij jongerencentrum Dynamo. Daar leerde hij twintig side-supporters van P.S.V. kennen. De andere supporterscoördinator kwam als consulent voor het jongerenwerk in Woenselse Heide met zestien L-siders in contact. Na de indiensttreding breidden de coördinatoren hun contacten met side-supporters uit via:

- ontmoetingen in het stadion bij thuiswedstrijden van P.S.V.;
- ontmoetingen in de sportzaak waar één van de coördinatoren werkt;
- ontmoetingen in de trein bij uitwedstrijden van P.S.V..

De supporterscoördinatoren hebben op dit moment (september 1989) met 90 L-siders contact. Vijf kernleden spreken ze twee tot drie keer per week. De andere siders (zo'n 30 stagiaires en 55 meelopers) zien en spreken ze gemiddeld één keer per maand. Volgens de supporterscoördinatoren bestaat de totale doelgroep uit zo'n 20 subgroepjes. Met 18 groepjes uit onder meer de Woenselse Heide, Gestel, Gestelse Ontginning/Veldhoven, Best en Aalst hebben de coördinatoren contact. De twee resterende groepjes behoren tot de meest lastige en minst aanspreekbare L-siders.

4.5.4 Georganiseerde activiteiten

Recreatie en vrije tijdsbesteding

Door de L-side supporters wordt een eigen supportershome wenselijk geacht. De begeleidingscommissie wil echter dat integratie van de doelgroep in de reguliere supportersvoorzieningen bij PSV wordt nagestreefd. Om hieraan gestalte te geven, onderhandelen de supporterscoördinatoren met de supportersvereniging over medegebruik door L-siders van het bestaande supportershome.

Groepsactiviteiten in het kader van het supportersproject bestonden uit:

- Een handtekeningenactie voor de geblesseerde Hans van Breukelen. Een aantal L-siders is geleerd om zelfstandig attentie-acties op te zetten. Rond het kampioensfeest en het afscheid van Ronald Koeman zijn soortgelijke acties opgezet.
- Sinds december 1988 deelname van twee supportersteams aan de bestaande zaalvoetbalcompetitie in Eindhoven, die door Dynamo wordt georganiseerd.
- Deelname van L-side teams aan een drietal voetbaltoernooien te weten "De Dommel" (15 siders mee); Rijswijk en Rotterdam (Feyenoord) (50 siders mee).
- De organisatie van voorwedstrijden tegen P.E.C. Zwolle en F.C. Utrecht.
- Deelname door L-siders aan maandelijkse bijeenkomsten en sportactiviteiten in jongerencentrum Dynamo.
- Rondleidingen in P.S.V. stadion door supporterscoördinatoren ook mogelijk voor L-siders.
- Een voorwedstrijd tegen FC Utrecht is geschrapt omdat men bij P.S.V. te horen had gekregen dat een groep side-supporters van F.C. Utrecht zich in Duitsland rond het EK voor supportersteams had misdragen. De teleurstelling bij de organiserende side-supporters was groot. Het overleg en de organisatie van zo'n wedstrijd kost relatief veel tijd.

Onder 200 à 300 L-siders was animo om deze voorwedstrijd bij te wonen.

Geplande activiteiten

Het supportersproject bij P.S.V. zal bij voldoende interesse deelnemen aan bestaande sportactiviteiten in en buiten Eindhoven. Zelf zullen de supporterscoördinatoren voor subgroepjes L-siders van 5 à 10 personen outdooractiviteiten gaan opzetten, mits zij hiervoor de toestemming van de begeleidingscommissie krijgen. Te denken valt aan overlevingstochten in de Ardennen, Mountain Biken, skiën, speleologie, etc. De deelnemende siders vervelen zich niet en worden doorgaans beter aanspreekbaar en beïnvloedbaar in hun gedrag. Groots opgezette sporttoernooien voor side-supporters zijn hiervoor minder geschikt. Derhalve richten de supporterscoördinatoren in Eindhoven zich op deze kleinschalig opgezette activiteiten.

De coördinatoren zijn door tijdgebrek nog niet toegekomen aan activiteiten voor de jeugdrang teneinde kliergedrag te voorkomen c.q. in te dammen. Wel hebben ze rondleidingen voor deze rang verzorgd en gesprekken gevoerd. Op stapel staat een film- en kienavond voor de jeugdrang die wordt georganiseerd door L-siders onder supervisie van de supporterscoördinatoren.

Educatie, hulp- en dienstverlening

Tot nu toe hebben de supporterscoördinatoren op dit terrein het volgende ondernomen:

- een vervangende ontmoetingsruimte voor L-siders gezocht en gevonden in Dynamo toen hun ontmoetingsplaats café de Banaan niet meer geschikt bleek te zijn;
- voorwaarden gecreëerd om L-siders deel te laten nemen aan de bestaande zaalvoetbalcompetitie in Eindhoven;
- overleg voeren met de supportersvereniging van P.S.V. over het gebruik van het officiële supportershome door L-siders, de coördinatoren streven ernaar voor december 1989 ook een vertegenwoordiger van de L-side aan dit overleg te laten deelnemen;
- een spijbelaar gemotiveerd terug te gaan naar school (1x);
- groepjes L-siders tot sporten aanzet (onder andere in Dynamo);
- aantal L-siders leren organiseren (onder andere attentie acties en voetbaltoernooi).
- een kascommissie van L-siders opgestart in verband met eten en drinken in de combitrein;
- vraagbaak voor L-siders (onder andere over kaartverkoop, combi-regelingen);
- het regelen van materiaal voor activiteiten;
- gesprekken gevoerd met de lokale en regionale reclassering en de spoorwegpolitie om gestrafte L-siders uit de gevangenis te houden (2x);
- een gestrafte L-sider in de gevangenis bezocht (1x);
- bij beginnende conflicten op het L-vak er tussen springen en de bekende vechtersbazen van vechten afhouden.

Begeleiding bij uit- en thuiswedstrijden

Uitwedstrijden

De begeleiding bij uitwedstrijden regelt P.S.V. in samenwerking met de gemeentepolitie. In totaal begeleiden 10 personen bij elke 'officiële' risicowedstrijd en wedstrijd die door P.S.V. als zodanig wordt aangemerkt. De verhouding kan zijn: 3 politiemensen en 7 P.S.V.-suppoosten. Het streven is echter 10 P.S.V.-begeleiders.

Meestal reizen de supporterscoördinatoren mee naar de uitwedstrijden van P.S.V., tenzij het een oninteressante wedstrijd betreft waar geen potentieel lastige L-siders naar toe gaan. Een uur voor het vertrek van de trein zijn de supporterscoördinatoren aanwezig rond het NS-station en maken zij hun keuze met welk subgroepje wordt meegereisd. Meestal betreft het voor de supporterscoördinator bekende L-siders. De supporterscoördinatoren zijn te spreken over het contact met de Eindhovense politie en de spoorwegpolitie.

Thuiswedstrijden

Sinds november 1988 hebben de supporterscoördinatoren overleg met de veiligheidscoördinator van P.S.V., leden van de bewakingsdienst (C.S.U.), de gemeentepolitie en suppoosten over organisatorische aspecten en de te verwachten problemen rond de wedstrijd. Er wordt gesproken over mogelijke aanhoudingen door de gemeentepolitie en de bemiddelende rol die beide supporterscoördinatoren hierin naar lastige L-siders toe kunnen spelen.

Voorts proberen zij meer begrip te kweken tussen suppoosten en (lastige) P.S.V. supporters. Met leden uit de doelgroep wordt op diverse lokaties in en rond het stadion contact onderhouden (ondermeer de vakken L, M en O).

Het optreden van de eigen veiligheidscoördinator en de eigen gemeentepolitie achten de coördinatoren duidelijk, correct en consequent.

Toch kunnen de afspraken tussen de Eindhovense politie, PSV, bewakingsdienst (CSU) en de suppoosten over de binnenkomst en toegangsverbod tot het PSV-stadion nog verbeterd worden. Ook wordt op uitvoerend niveau niet altijd de hand gehouden aan eenmaal gemaakte afspraken over kaartverkoop en repressieve maatregelen.

4.5.5 Betrokkenheid club

Het overleg met PSV vindt plaats via de veiligheidscoördinator die namens de club zitting heeft in de lokale begeleidingscommissie. Deze commissie vergadert in het PSV-stadion. Dit overleg wordt door de betrokkenen gekarakteriseerd als pragmatisch en constructief.

Formeel treedt het PSV-bestuur terughoudend op. De samenwerkingsovereenkomst tussen PSV en de gemeente Eindhoven ligt al ruim een jaar op ondertekening te wachten. Juridisch zijn er volgens de betrokken partijen geen beletsels om te tekenen.

4.5.6 Rol jeugdwelzijn

De rol van het Eindhovense jeugdwelzijnswerk dient met name vanuit concrete ideeën en activiteiten gestalte te krijgen. Het sociaal culturele werk in Eindhoven stelt zich **beleidsmatig** terughoudend op tegenover het supportersproject bij P.S.V. Ze ziet het vooral als een ordeprobleem voor P.S.V. en stelt zichzelf mede door bezuinigingen en reorganisaties in de afgelopen jaren andere prioriteiten.

Wel kan het project voor haar doelgroep gebruik maken van bestaande activiteiten en cursussen, die ondermeer door Dynamo worden georganiseerd. De coördinatoren stimuleren leden van de doelgroep zich als vrijwilliger(s) -na één of meer cursussen organisatie- in te zetten voor jeugd- en jongerenactiviteiten in wijken als Woensel West en Zuid. L-siders organiseren sinds kort ondermeer de volgende activiteiten in de eigen wijk:

- een jaarlijkse skelterrace;
- een geldinzamelingsactie voor invaliden of voor minder draagkrachtige buurtbewoners die een dagje uit niet kunnen bekostigen.

4.5.7 Realiseren doelstellingen

- De geïnterviewden zijn van mening dat de eerste subdoelstelling (het verwerven van inzicht in aard en omvang van problemen, wensen en behoeften van de specifieke doelgroep binnen de groep voetbalsupporters) gehaald is.
De inzet en uitbouw van bestaande contacten, die de supporterscoördinatoren reeds onderhielden met subgroepjes L-siders hebben daartoe bijgedragen. Het verrichte doelgroeponderzoek diende ter ondersteuning en oriëntatie.
- De tweede subdoelstelling van de eerste fase inzake het Eindhovense supportersproject (vanuit een jeugdwelzijnsbenadering een aantal concrete activiteiten voor de doelgroep ontwikkelen) is nog niet gehaald. Toch zijn de aanzetten tot nu toe alsmede de plannen op korte termijn veelbelovend. Immers:
 - . Een aantal leden van de doelgroep neemt deel aan sportactiviteiten in Dynamo. De coördinatoren willen een aantal L-siders leren organiseren opdat ze hun kennis en energie in gaan zetten voor (side)supportersactiviteiten maar ook als vrijwilliger(s) voor jeugd en jongerenactiviteiten elders in Eindhoven.
- Het komend voetbalseizoen zullen de opgestarte activiteiten verder uitgebouwd worden. Daarbij zal gelet worden op het nut van outdooractiviteiten en het laten volgen van organisatiecursussen door leden van de doelgroep teneinde via het kweken van andere interesses hun negatieve supportersgedrag in positieve zin om te buigen.

- Tenslotte de hoofddoelstelling: het terugdringen van vandalistisch gedrag van jeugdige voetbalsupporters in het bijzonder en van vandalistisch gedrag van Eindhovense jongeren in het algemeen. De geïnterviewden zijn het er over eens dat sinds de start van het sociaal preventieve project (ruim een jaar geleden) het voetbalvandalistisch gedrag van L-siders is verminderd.

De gemeentepolitie stelt op basis van eigen observaties vast dat de beide supporterscoördinatoren het afgelopen voetbalseizoen bij uit- en thuiswedstrijden een aantal ongeregelde heden hebben weten te voorkomen door tijdig te interveniëren. Dit kon geschieden op basis van het opgebouwde vertrouwen en de positieve indruk die leden van de doelgroep van de supporterscoördinatoren hebben.

Een zinvolle tijdsbesteding leidt volgens de supporterscoördinatoren tot een afname van voetbalvandalistisch gedrag. Tot nu toe bleken zo'n twintig potentieel lastige L-siders in positieve zin beïnvloedbaar. Ze werden bij het (mede) opzetten van (supporters)activiteiten betrokken en gaven geen negatief supportersgedrag te zien.

4.6 Zwolle

4.6.1 Inleiding

Specifiek voor de aanpak van het experiment in Zwolle is de 'randgroepjongerenbenadering'. Een van de doelstellingen van het experiment in Zwolle is het verbeteren van de leefsituatie van problematische P.E.C.- supporters (voornamelijk randgroepjongeren). Deze supporters zijn grotendeels afkomstig uit de bij het PEC-stadion gelegen wijk Wipstrik.

Uitgangspunt van het project is de belevingswereld en het eigen functioneren van de randgroepjongeren. Het aanleren van allerlei sociale vaardigheden is één van de aandachtspunten. Daarnaast leren ze consequenties dragen voor hun gedrag.

Er is een basisteam randgroepjongerenwerk geformeerd, waarin integraal gewerkt wordt.

Dit betekent dat men verschillende functies vervult als:

- hulp en dienstverlening;
- opvang en recreatie;
- educatie en vorming;
- belangenbehartiging.

In Zwolle zijn twee supporterscoördinatoren aangesteld ten behoeve van het experiment 'Voetbalvandalisme-Jeugdwelzijn'. Eén coördinator, de zogenaamde activiteitenbegeleider, is sinds 1 september 1988 aan het project verbonden. In eerste instantie voor 20 uur in de week; per 1 februari is dit (tot augustus 1989) uitgebreid tot 32 uur. Hij houdt zich specifiek bezig met recreatie en opvang.

De andere coördinator, 'de dienst en hulpverlener', is in dienst vanaf december 1988 en belast met dienst- en hulpverlening. Deze medewerker is begonnen met 20 uur in de week en per 1 april 1989 besteedt hij 40 uur per week aan het project.

Beide supporterscoördinatoren zijn in dienst bij en worden begeleid door SJORZ (Stichting Jeugdhulpverlening Onderlaag Regio Zwolle).

De stand van zaken van het experiment wordt besproken tijdens een wekelijks overleg met de teamleider van SJORZ, de leider van het jongerencentrum de Wiekelaar (in dienst bij Stad en Welzijn), de hulp- en dienstverlener, de activiteitenbegeleider en een stagiaire.

Aan de orde komen praktische/inhoudelijke zaken en teamaangelegenheden als onderlinge samenwerking en knelpunten.

Iedere twee weken krijgt de activiteitenbegeleider (meer persoonlijk) supervisie van een medewerker van de SJORZ.

Verder overleggen de beide supporterscoördinatoren een keer in de 14 dagen over dingen die gesignaleerd worden in de wijk Wipstrik (bijvoorbeeld heroïne-verslaving) en over individuele supporters met het doel om vorm en inhoud te geven aan de hulpverlening.

4.6.2 Overleg en samenwerking

De begeleidingscommissiebijeenkomsten (met vertegenwoordigers van gemeentepolitie, club, gemeente, SJORZ, Ministerie van Justitie en Bureau Criminaliteitspreventie) worden te eenzijdig (alleen gericht op praktische activiteiten van de supporterscoördinatoren en onderzoek) en te weinig informatief gevonden, zowel wat betreft lokale ontwikkelingen als relevante ontwikkelingen elders in het land. Vooral de samenwerking tussen club en projectuitvoerders behoeft (sterke) verbetering.

4.6.3 Het bereiken van de doelgroep

De supporterscoördinator, die werkzaam is als activiteitenbegeleider, behoorde zelf tot de doelgroep. Voor het begin van het project had hij via zijn werkzaamheden als stagiair in een jongerencentra, waar veel P.E.C. supporters komen, en via zijn activiteiten binnen P.E.C. (ordedienst) al contact met het overgrote deel van de doelgroep.

Hij kent ongeveer 200 tot 250 jongeren, ongeveer de hele groep. De nieuwe, jonge aanwas, kent hem van horen zeggen. Een eerste fase van contactlegging met de doelgroep was voor hem dan ook niet nodig.

De activiteitenbegeleider probeert door het organiseren van activiteiten en het gezamenlijk voorbereiden en uitvoeren van deze activiteiten zijn al langer bestaande contacten met de doelgroep te verdiepen. Verder is hij aanwezig op de plaatsen waar de doelgroep ook komt (gokhal, café).

Hij ontmoet de jongeren tijdens de soosavonden en spreekuren in het jongerencentrum de Wiekelaar. Om de rest van de (problematische) voetbal-supporters te bereiken is het nodig deze op straat op te zoeken (het zogenaamde streetcorner work).

Bij het opsporen van bovengenoemde doelgroep en het inzichtelijk krijgen van problemen wordt gebruik gemaakt van sleutelfiguren als bijvoorbeeld een wijkagent, welzijnswerkers, docenten etc.

De hulp- en dienstverlener heeft tot nu toe activiteiten meegedraaid (bijvoorbeeld de soosavonden) om zodoende een relatie met de doelgroep op te kunnen bouwen.

Door het organiseren van activiteiten en het gezamenlijk veel dingen doen heeft de activiteitenbegeleider regelmatig contact met 30 à 40 jongeren. Deze vaste groep jongeren bestaat voor 100% uit harde kerkers (in totaal zijn er ongeveer 40-50 harde kerkers bij P.E.C. Zwolle). Enkele van deze jongeren zijn naast P.E.C.-supporter ook Feyenoord supporter (een door Feyenoord als problematisch ervaren groep). In het seizoen 1989-1990 wil de activiteitenbegeleider, in samenwerking met zijn collega uit Rotterdam, aan deze groep aandacht besteden.

In de komende periode wil de activiteitenbegeleider zich vooral richten op het vasthouden van deze intensievere contacten. In een later stadium wil hij deze contacten eventueel uitbreiden door het organiseren van activiteiten als voorwedstrijden en een stedelijk zaalvoetbaltoernooi.

De dienst- en hulpverlener heeft contact met de doelgroep gelegd door middel van het begeleiden van bepaalde activiteiten, het bezoeken van de soosavonden en het opzoeken van de jongeren op straat, in de buurt. Hij heeft veel tijd besteed aan het winnen van het vertrouwen van de jongeren alvorens een begin te maken met dienst- en hulpverleningsactiviteiten.

De hulp- en dienstverlener heeft met ongeveer 20 jongeren, allen behorend tot de harde kern, regelmatig contact.

Hij draait een spreekuur in de Wiekelaar om een vast moment te hebben dat jongeren hem kunnen bereiken.

4.6.4 Georganiseerde activiteiten

Recreatie en vrije tijdsbesteding

In dit kader zijn ondermeer de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Een wekelijkse soosavond in een jongerencentrum. Er wordt gebiljart, getafeltennist, gekaart, video's gekeken en nagepraat over de wedstrijd. Er komen zo'n 10 harde kerkers regelmatig naar deze avonden. Overigens staat deze soosavond ook open voor andere jongeren. Men kiest er bewust voor de groep niet te exclusief te maken en hun cultuur niet te bevestigen. Een eigen accommodatie voor de PEC-supporters achten de supporterscoördinatoren in Zwolle dan ook niet wenselijk.
- Een wedstrijd tussen supportersteams van PEC en PSV als voorwedstrijd voor de echte competitiewedstrijd tussen PEC en PSV (in het seizoen 1988-1989 kon dat nog omdat PEC nog in de eredivisie speelde). Er is in eerste instantie aardig vriendschappelijk gevoetbald, totdat PEC-supporters de PSV-supporters begonnen uit te dagen. Dit mondde uit in een kleine schermutseling.
- Een supportersteam heeft deelgenomen aan een landelijk toernooi van sidesupporters (georganiseerd door de supporterscoördinator van Feyenoord). Het toernooi verliep sportief; een punt van kritiek had betrekking op de matineuze start van de verkoop van alcoholische drank, te weten 8 uur 30.

Voorts zijn een dropping (met deelname van ongeveer 20 harde kerkers) en een oud-en-nieuw feest georganiseerd. Over beide activiteiten zijn zowel coördinatoren als supporters zeer positief.

Educatie, dienst- en hulpverlening

De supporterscoördinatoren (hulp- en dienstverlener en activiteitenbegeleider) voeren in het kader van de hulpverlening individuele gesprekken met de jongeren over verschillende problemen.

Ondersteuning wordt onder andere geboden ten aanzien van:

- justitiële problemen: voorlichting c.q. rapportage op zittingen, bezoek tijdens detentie, pleiten voor alternatieve afdoening etc;
- praktische problemen: onder andere conflicten op school, relatieproblemen, huisvesting, uitkering, sollicitatie, kwijtscheldingen;
- psycho-sociale problemen: alcohol- en drugs(mis)bruik, gokverslaving, geestelijke verwarring.

Als de hulp- en dienstverlener contact heeft met een jongere probeert hij hun problemen volgens een bepaald stappenplan (een checklist die in het hoofd van de werker zit en betrekking heeft op de verschillende leefbaarheidsgebieden) te inventariseren. Uit deze individuele analyse vloeit een bepaalde aanpak voort, een volgorde van belangrijkheid, waarbij hij een aantal gebieden tegelijkertijd aanpakt (de zogenaamde integrale aanpak).

Bij bovenstaande problemen wordt ook bekeken in hoeverre jongeren doorverwezen kunnen worden naar reguliere instellingen en-/of het betrekken van instellingen bij het zoeken naar oplossingen van genoemde problemen. Meestal gaat - bij het eerste contact - de hulp- en dienstverlener met de jongere mee.

De hulp- en dienstverlener probeert instellingen (CAD, sociale dienst, stichting Jeugd en Gezin, arbeidsbureau, reclassering) doelgroepvriendelijker te maken (drempelverlagend te werken). Jongeren hebben er vaak geen weet van hoe instellingen werken en de instellingen hebben vaak moeite met de jongeren.

Indien nodig heeft de teamleider contact met jeugdwelzijnsinstellingen over bepaalde "klantjes" waar problemen mee zijn.

Begeleiding bij uit- en thuiswedstrijden

Uitwedstrijden

De activiteitenbegeleider pleegt vooroverleg met de spoorwegpolitie, de gemeentepolitie en de veiligheidscoördinator van P.E.C.- Zwolle over het inzetten van een extra trein, combikaarten en aanwezige begeleiding. Hij draait al een jaar of acht een ordedienst bij P.E.C. en sinds die tijd doet hij dit soort activiteiten.

Er wordt getracht zoveel mogelijk georganiseerd te reizen om moeilijkheden te voorkomen.

De activiteitenbegeleider reist met de groep mee, met als doel het geheel in de gaten te houden en te bemiddelen bij problemen. De omvang van de groep bestaat ongeveer uit ongeveer 40 personen, met uitschieters tot 200 supporters.

De dienst- en hulpverlener reist eveneens mee en observeert "zijn klanten", hij beoogt duidelijk geen oppasser/of ordebewaarder te zijn. Toch heeft hij het idee dat de jongeren zich wel inhouden als hij erbij is. Na afloop van de wedstrijd gaat hij aan de slag met datgene wat hij heeft gezien. Met andere woorden hij geeft de jongeren reflectie op hun handelen.

Thuiswedstrijden

Bij thuiswedstrijden voert de activiteitenbegeleider geen vooroverleg. Hij ontmoet de doelgroep rond/in het stadion of in de stad (gokhal). Indien noodzakelijk spreekt hij supporters aan op hun gedrag. Tevens kan hij de groep observeren.

Met de politie van de uit spelende club heeft hij geen contact.

Met de politie uit Zwolle maakt hij als hij ze ziet een praatje over hoe de wedstrijd en alles eromheen verloopt en als hij vuurwerk ziet neemt hij het in beslag en draagt het over aan de politie.

Ook met de veiligheidscoördinator wisselt hij uit hoe alles verloopt. Het contact met hem en ook tussen de doelgroep en de veiligheidscoördinator is goed.

De dienst- en hulpverlener is ook bij de thuiswedstrijden aanwezig en ook hier observeert hij de groepsprocessen en de onderlinge verhoudingen.

4.6.5 Betrokkenheid club

De wisseling van zowel voorzitter als manager en de interne problematiek van P.E.C. Zwolle is een duidelijk knelpunt. De gemaakte afspraken zijn niet overgedragen aan de nieuwe manager. Verder is het de vraag of P.E.C. zich aan zijn financiële verplichtingen kan/wil houden.

Vanwege de wisselingen van de voorzitter en de manager is er nog geen beleidsplan bij P.E.C. Zwolle. In dit plan zou hoofdzakelijk ingegaan moeten worden op de wijze waarop getracht wordt de meer problematische groep supporters te binden aan de club en te integreren binnen de totale supportersgroep.

4.6.6 Rol jeugdwelzijn

De beide supporterscoördinatoren zijn in dienst bij een jeugdwelzijnsorganisatie (SJORZ). Deze organisatie heeft ervaring met het werken met moeilijke doelgroepen. Er wordt gewerkt vanuit een duidelijk theoretisch model (de randgroepfilosofie).

De keuze om naast een activiteitenbegeleider een hulp- en dienstverlener ten behoeve van het project aan te stellen wijst al op de duidelijke link met jeugdwelzijn. De relatie met andere jeugdwelzijnsinstellingen wordt als een zeer essentieel onderdeel beschouwd. In verband met de tijdelijke duur van het project dienen activiteiten overdraagbaar te zijn naar andere instellingen. Een van de doelen is ook om bestaande instellingen meer laagdrempelig te maken, makkelijker toegankelijk voor problematische supporters. Ook de activiteiten binnen het jongerencentrum de Wiekelaar worden in samenwerking met een andere organisatie (Stad en Welzijn) uitgevoerd.

4.6.7 Realiseren doelstellingen

Verbetering van de leefsituatie

Door middel van een integrale aanpak, volgens de randgroepjongerenfilosofie, tracht men in Zwolle de positie van problematische voetbalsupporters te verbeteren.

De activiteitenbegeleider betreft de supporters bij de organisatie en voorbereiding van activiteiten. Door een aantal supporters overal mee naar toe te nemen hoopt hij hen weer op het rechte spoor te brengen.

Door de activiteiten van de dienst- en hulpverlener hebben een aantal problematische supporters snel een weg kunnen vinden naar hulpverlenende instanties. Extreme kanten worden van hun gedrag afgehaald.

Vergroten binding supporters en P.E.C.

Deze doelstelling heeft men tot nu toe nog niet kunnen realiseren. In de eerste fase van het project ging alle tijd zitten in het organiseren van activiteiten en het leggen van contacten met diverse betrokkenen. De medewerkers van SJORZ waren/zijn van mening dat hier in het seizoen 1989-1990 aan gewerkt moest worden. Door een wisseling van bestuur, trainer en manager is de communicatie tussen de uitvoerenden en P.E.C. geminimaliseerd. Na enige tijd bleek dat er geen overdracht omtrent het project tussen het vorige en het huidige bestuur heeft plaatsgevonden.

Duidelijk is dat P.E.C. binnen korte tijd zijn medewerking zal moeten verlenen en een supportersbeleid op poten moet zetten.

Vermindering politie-inzet

De politie heeft zijn inzet bij thuiswedstrijden, in de loop van het vorige seizoen, met 25% kunnen reduceren. Een verdere reductie moet dit seizoen mogelijk zijn, vanwege de degradatie naar de eerste divisie.

Bij de streekderby uit tegen GO Ahead heeft de politie de supporters begeleid. Verder waren er geen wedstrijden, waar problemen verwacht werden.

Tevens heeft de politie de suppoosten van P.E.C. op een avond geïnstrueerd over enkele technische en psychologische aspecten. Justitie zou in het kader van het project waar mogelijk alternatieve sancties zal opleggen aan jongeren die zich schuldig hebben gemaakt aan voetbalvandalisme. Tot op dit moment zijn er nog geen alternatieve sancties aan problematische voetbalsupporters opgelegd. Wel wordt de 'lik op stuk' benadering gehanteerd: jongeren krijgen geldboetes opgelegd.

Ontwikkeling van het voetbalvandalisme

Alle geïnterviewden zijn van mening dat de omvang van het voetbalvandalisme is afgenomen.

Als belangrijkste reden wordt de degradatie naar de eerste divisie genoemd. De problemen met P.E.C.-supporters zijn geminimaliseerd. Een betrokkene denkt dat in het algemeen het voetbalvandalisme landelijk is afgenomen.

Een andere geïnterviewde stelt dat het aantal supporters is afgenomen.

De problemen rond individuele supporters zijn echter gelijk gebleven. Volgens hem kunnen de problemen alleen afnemen als de club meer aandacht aan de supporters besteed.

4.7 Amsterdam

4.7.1 Inleiding

In Amsterdam zijn op 1 oktober 1989 twee supporterscoördinatoren aangesteld: beiden voor 32 uur in de week. De selectiecommissie werd gevormd door vertegenwoordigers van de Stichting BOZA (Buurtwerk Oost en Zuid Amsterdam).

De coördinatoren hebben een duidelijke taakverdeling: de een richt zich vooral op de contacten met de supporters, de ander vooral op de beleidsmatige aspecten van het project.

Zoals in hoofdstuk 3 al is aangestipt hebben de Amsterdamse supporterscoördinatoren geen taak in het voorkomen van dreigende relletjes. Dit is een bewuste keus die enerzijds is ingegeven door de omvang van de side (die is te groot om er daadwerkelijk grip op te hebben) en anderzijds doordat het bestuur van de Stichting F-side zich van meet af aan afwijzend heeft opgesteld ten aanzien van het project (getuige ook een spandoek met de tekst "F-side forever, streetcornerwork never").

Door de opstelling van de Stichting F-side is het voor de supporterscoördinatoren onmogelijk om vanuit de door deze Stichting beheerde supportershome activiteiten op te zetten. De werkbegeleiding van beide coördinatoren wordt verzorgd door een functionaris van de BOZA. Er is een wekelijks overleg en in principe is de werkbegeleider ook 's avonds bereikbaar voor de supporterscoördinatoren.

Zowel door de supporterscoördinatoren als de werkbegeleider wordt de begeleiding als zeer zinvol ervaren. Het is volgens de werkbegeleider van belang dat iemand van buitenaf met een objectieve blik kijkt naar de activiteiten van de coördinatoren en de problemen waar ze mee te maken krijgen. De kunst is op zodanige wijze feed-back te geven dat de supporterscoördinatoren in staat zijn zelf de problemen die ze ontmoeten op te lossen.

4.7.2 Overleg en samenwerking

In Amsterdam worden de meest relevante zaken voor het project voorbesproken in een projectteam dat gemiddeld eens in de twee weken bijeenkomt. De belangrijkste betrokken partijen (club, gemeente, politie, jeugdwelzijn en supporterscoördinatoren) zijn in dit overleg vertegenwoordigd. Als groot voordeel van het projectteam wordt gezien dat verschillende brokjes actuele informatie met elkaar gecombineerd kunnen worden en voor het project benut kunnen worden.

In feite wordt het projectbeleid grotendeels in het projectteam en in bilateraal overleg tussen gemeente en club voorgekookt. Dit heeft als gevolg dat de beleidscommissie vooral tot taak heeft om het voorgekookte beleid formeel te bekrachtigen.

Om een wat meer sturende taak uit te kunnen oefenen, achten de leden van de beleidscommissie het van belang dat zij op meer structurele wijze geïnformeerd worden over de projecten in andere lokaties.

De samenwerking tussen de verschillende betrokken partijen wordt over het algemeen als goed ervaren. Wel geven de meeste geïnterviewden aan dat het belang van Ajax in het project vooral gelegen is in een rustig verloop van de thuiswedstrijden en dat de betrokkenheid van de club nog verder vergroot zou moeten worden.

4.7.3 Het bereiken van de doelgroep

De totale omvang van de doelgroep wordt geschat op zo'n 200 harde kerkers en 1000 meelopers.

Via een gefaseerde aanpak van oriëntatie bij vooral het jeugdwelzijnswerk (waar kunnen we Ajax-supporters bereiken?), contactlegging in buurt- en jongerencentra, koffieshops, etc. en het organiseren van sportieve activiteiten (waarbij mond op mond-reclame de rest doet) zijn inmiddels zo'n 500 supporters bereikt, waaronder ruim 70 harde kerkers. Deze supporters zijn voor een belangrijk deel afkomstig uit Amsterdam-Oost en behoren qua leeftijd tot de middengroep. Met name door de opstelling van het F-side bestuur is een oudere groep supporters rond het bestuur van de Stichting F-side (interessant voor mogelijke voorbeeldfunctie en corrigerende functie) in veel mindere mate bereikt.

Jongere supporters zijn tot op heden voor een groot deel buiten beeld gebleven, wel is er een regelmatig contact met een groep meelopers uit het F-vak.

4.7.4 Georganiseerde activiteiten

Recreatie en vrije tijdsbesteding

Op dit terrein zijn vanaf eind 1988 tal van activiteiten georganiseerd, waarvan (zaal)voetbal de hoofdmoot uitmaakt. Bij de meeste activiteiten leveren verschillende contactpersonen (ondermeer het jongerenproject Zuid-West, Pyramide en het sportbuurtwerk) een bijdrage. Deze bijdragen bestaan ondermeer uit het formeren van teams (van jongeren die in de betreffende jongerencentra komen) en het meehelpen bij de organisatie tijdens de activiteiten zelf.

Ook de supporters zelf worden op verschillende manieren bij de organisatie betrokken.

Een laatste belangrijk aspect is dat zoveel mogelijk wordt getracht om de activiteiten een duidelijk verband met Ajax te laten hebben.

Zo is bijvoorbeeld in januari 1989 een geslaagd zaalvoetbaltoernooi georganiseerd voor Ajax fans. Het toernooi met als inzet een door Ajax ter beschikking gestelde wisseltrofee en waaraan door zes teams Ajax-supporters is deelgenomen, werd met inbegrip van de deelnemers door ongeveer 250 mensen bezocht. Na afloop van het toernooi kon elk team een beker, de grootte afhankelijk van de eindklassering, in ontvangst nemen. Bovendien had de AFC Ajax speciaal voor dit toernooi voor iedere deelnemer een handdoek met het bekende Ajax-logo ter beschikking gesteld. Ook de inzet van twee meidenteams, die tegen elkaar in de pauze van het toernooi uitkwamen, droeg volgens de supporterscoördinatoren in belangrijke mate bij tot een sportief en zonder vandalisme verlopen toernooi.

Naar aanleiding van dit evenement heeft voorzitter van Praag van de AFC Ajax verklaard, dat dit supporterstoernooi een traditie dient te worden.

Gelet op het grote succes van de zaalvoetbalactiviteiten bij de doelgroep en het feit dat het aanbod van de sporthallen niet aansluit bij de wensen van de doelgroep is het idee ontstaan een zaalvoetbalvereniging voor Ajax-supporters op te zetten die aan de officiële KNVB-competitie kan deelnemen.

In het seizoen 89-90 zullen 13 teams van Ajax-supporters (waaronder een meiden-team) aan de competitie deelnemen.

De teams worden begeleid door een van de projectmedewerkers en door beroepskrachten uit het jongerenwerk. Om de link met Ajax te leggen zal er regelmatig een beroep worden gedaan op de club om de activiteiten te ondersteunen, bijvoorbeeld aanwezigheid van spelers bij toernooien of het geven van informatie door Ajax-officials op speciale bijeenkomsten. De verenigingsactiviteiten zullen er bovendien op gericht zijn, een bijdrage te leveren aan de verbetering van de maatschappelijke positie van de leden.

Educatie, hulp- en dienstverlening

In dit kader zijn tot op heden de volgende resultaten geboekt:

- Enkele leden van de doelgroep, die hebben meegewerkt bij de organisatie van sportieve activiteiten, zijn gestimuleerd cursussen te gaan volgen. Het betreft een chauffeursopleiding en een cursus die opleidt tot sportinstructeur.
- De supporterscoördinatoren krijgen in toenemende mate te maken met vragen van individuele supporters op het terrein van woonsituatie, werk en uitkeringen. Ongeveer 7 jongeren heeft men (volgens het verslag over de periode oktober 1988 tot en met juni 1989) serieus kunnen helpen. Doorverwijzing naar andere instanties is nog niet veel gebeurd: het probleem is dat bij de doelgroep drempelvrees bestaat voor de verschillende jeugdwelzijnsvoorzieningen en officiële instanties.

Als knelpunt wordt gesignaleerd dat het OM geen medewerking wil verlenen aan afhandeling door Halt van opgepakte Ajax-supporters.

Begeleiding bij uit- en thuiswedstrijden

De supporterscoördinatoren begeleiden de F-side fans bij uit- noch bij thuiswedstrijden van Ajax. Wel bezoeken zij thuiswedstrijden van Ajax met kleine groepjes supporters, maar gaan dan niet op de F-side staan. Ook bij uitwedstrijden reizen zij met kleine groepjes mee. Via het overleg in het projectteam blijven zij ondermeer op de hoogte van incidenten die F-side fans rond de wedstrijden veroorzaken. Meegenomen wapens en druggebruik vormen serieuze knelpunten voor alle bij de uitvoering van het project betrokken personen en instanties. Juist een gecombineerd gebruik van alcohol en Rohypnol maakt een aantal F-side fans onberekenbaar en moeilijk aanspreekbaar.

4.7.5 Betrokkenheid club

Het project is van start gegaan op een moment dat de verhouding tussen de club en de (side-)supporters een dieptepunt heeft bereikt, mede als gevolg van het slechte voetbal en dito resultaten die de club aan het begin van het seizoen '88-'89 boekt. Het bestuur (dat al lange tijd een problematische relatie met de F-side had) wordt door F-siders bedreigd en gebruikt dit als een van de argumenten om op te stappen.

Het nieuwe bestuur heeft verschillende stappen ondernomen om de contacten met de sidesupporters te verbeteren.

De eerste aanzet hiervoor vormde het pamflet dat is uitgedeeld tijdens Ajax-FSC (29 januari 1989). In dit pamflet wordt gesteld dat Ajax alleen een Europese topclub kan zijn als bestuur, spelers en supporters zich daarvoor inzetten.

Ook bezoeken leden van het Ajax-bestuur (en dan met name de voorzitter) en de directeur van Ajax regelmatig het supportershome en wordt er overleg gevoerd met het bestuur van de Stichting F-side.

In het kader van het project is er in de periode februari tot augustus 1989 - buiten de reguliere vergaderingen van projectteam en beleidscommissie - vier keer overleg gevoerd tussen Ajax-bestuur en de gemeente Amsterdam. Dit overleg had, met name vanuit de gemeente gezien, het doel om de betrokkenheid van Ajax bij het project te vergroten.

Zeker ten tijde van het eerste overleg was de betrokkenheid van Ajax-zijde nog gering.

In de vierde bijeenkomst is er overleg gevoerd over het werkplan voor het project (voor de periode juni - december 1989) en de uitvoering ervan. Op basis van dat overleg zijn de volgende afspraken gemaakt:

- Om de relatie tussen Ajax en het project te intensiveren en structureren wordt een vast werkoverleg ingesteld van de twee supporterscoördinatoren en de veiligheidscoördinator van Ajax.
- Het werkoverleg heeft ondermeer de planning van projectactiviteiten tot taak, waarbij het met name gaat om het betrekken van spelers bij de activiteiten.
- Het werkoverleg stelt een concept supportersbeleidsplan van Ajax op. Uitgangspunt daarbij is dat na 30 juni 1990 Ajax de trekker is van vervolgactiviteiten van het project.

De hamvraag daarbij is of de club bereid is om een of twee supporterscoördinatoren aan te stellen.

Voorts is het een taak van de werkgroep te bezien op welke wijze de spelers bij het project betrokken kunnen worden. Hier ligt een duidelijk knelpunt: door verschillende betrokkenen worden deze contacten met het oog op de binding van de supporters aan de club van groot belang geacht. Anderzijds hebben de spelers er weinig trek in, vanwege slechte ervaringen die zij bij eerdere contacten hebben gehad c.q. het negatieve beeld dat zij van de F-side aanhang hebben. De club geeft hen in deze houding geen ongelijk.

4.7.6 Rol jeugdwelzijn

Via verschillende jeugdwelzijnsinstellingen zijn door de supporterscoördinatoren in de oriëntatiefase contacten gelegd met de doelgroep. Een deel van die instellingen heeft medewerking (bijvoorbeeld door het samenstellen van teams) verleent aan de sportieve activiteiten die georganiseerd zijn.

Tevens zijn reeds enkele supporters, die mee hebben geholpen aan het organiseren van activiteiten, deel gaan nemen aan cursussen die vanuit het jeugdwelzijnswerk c.q. Dienst voor de Sport worden georganiseerd. Het ligt in de bedoeling dit in de komende fase van het project verder te stimuleren.

In het kader van de voorzichtig op gang gekomen hulp- en dienstverlening aan individuele supporters zijn de supporterscoördinatoren geconfronteerd met het knelpunt dat de verschillende instellingen op dit terrein vaak een te hoge drempel hebben voor leden van de doelgroep.

4.7.7 Realiseren doelstellingen

- De geïnterviewden zijn unaniem van mening dat de eerste subdoelstelling (verkrijgen van meer inzicht in de samenstelling van de doelgroep en de behoeften van deze jongeren) voldaan is.
Met name de oriëntatie van de beide supporterscoördinatoren en de daaruit voortvloeiende contacten met supporters heeft daartoe bijgedragen. Het verrichte doelgroeponderzoek diende vooral als een bevestiging van dat beeld.
- Ook over de tweede subdoelstelling (het vergroten van de binding van de club aan de doelgroep) zijn de geïnterviewden unaniem positief. Daarbij onderscheidt men drie factoren die van invloed zijn:
 - het werk van de supporterscoördinatoren en dan met name georganiseerde sportieve activiteiten. De supporterscoördinatoren laten ook zoveel mogelijk blijken dat Ajax deze activiteiten ondersteunt;
 - de komst van het nieuwe bestuur en de opstelling van dit bestuur naar de F-side toe;
 - het betere spel van Ajax sinds de slechte competitiestart van het seizoen 88-89.
- Het realiseren van de derde subdoelstelling (de doelgroep meer gebruik te laten maken van het aanbod van het jeugdwelzijnswerk) verkeert nog in een tamelijk pril stadium. Gelet op de resultaten die tot nu toe geboekt zijn, is men op dit punt optimistisch voor de toekomst.
- De vierde subdoelstelling (het creëren van voorwaarden om bij uitwedstrijden clubleden in te zetten voor het begeleiden van jeugdige problematische supporters) wekte bij de meeste geïnterviewden verbazing.
Hier bleek vooral sprake te zijn van een formulering die destijds als een soort compromis tussen gemeente en Ajax in het projectplan is opgenomen. Het is duidelijk dat Ajax weinig in het begeleiden (door leden van de club) van supporters ziet. Van bestuursleden kan niet verwacht worden dat ze dit soort dingen er ook nog bijdoen, te meer daar ze ook volstrekt niet weten hoe zij in dat soort situaties moeten optreden. De ervaringen met het meereizen in de bussen naar de wedstrijd PSV-Ajax (seizoen 88-89) waren op zijn zachtst gezegd niet onverdeeld positief.
De andere betrokkenen lijken inmiddels vrede te hebben met deze opstelling van de club; waarbij men wel aantekent dat één of andere vorm van begeleiding zinvol wordt geacht.
- Tenslotte de hoofddoelstelling: het verminderen van het voetbalvandalisme gepleegd door jeugdige Ajax-supporters in het algemeen en de F-side in het bijzonder.
Alle respondenten zijn het er over eens dat na de rumoerige beginperiode van de competitie 88-89 de Ajax-supporters zich een stuk rustiger hebben gedragen tijdens de rest van dat seizoen. Als verklarende factoren worden het betere spel en resultaten van Ajax, de houding van het nieuwe bestuur ten opzichte van de F-side en de activiteiten in het kader van het project aangevoerd.

5 CONCLUSIES

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten van het onderzoek in de zes lokaties met elkaar vergeleken. Daarbij worden dezelfde aspecten behandeld als in de afzonderlijke paragrafen over de zes projecten. Tot besluit volgen enige generale conclusies.

Overleg en samenwerking

Goede afstemming en heldere werkafspraken worden door de betrokkenen van essentieel belang geacht voor de succesansen van de projecten.

In de meeste lokaties is men over het algemeen tevreden over de wijze waarop de verschillende betrokken partijen op beleidsniveau in de begeleidingscommissie wordt samengewerkt.

In twee lokaties (Rotterdam en Zwolle) vormt de inbreng van de club in de begeleidingscommissie echter een knelpunt; vooral bestuurswisselingen hebben de bijdrage van de club geen goed gedaan. Overigens dient hierbij direct te worden aangetekend dat bestuurswisselingen niet altijd negatieve consequenties voor de projecten hoeven te hebben: in Amsterdam en Den Haag wordt er op gewezen dat de komst van een nieuw bestuur, de onderlinge samenwerking juist heeft bevorderd.

De Haagse "specialiteit" om een vertegenwoordiging van het bestuur van de vereniging van (side)supporters in de begeleidingscommissie op te nemen is geen onverdeeld succes gebleken: er moet erg veel moeite worden gedaan om deze vertegenwoordiging binnen de begeleidingscommissie te houden. Bovendien is het voor de betreffende bestuursleden niet eenvoudig om hun geloofwaardigheid ten opzichte van hun achterban te behouden, als bepaalde project-activiteiten (zoals de bouw van het supportershome) niet naar wens verlopen. Het is moeilijk te bepalen of deze problemen op wegen tegen het voordeel dat het bestuur van de supportersvereniging mede verantwoordelijk wordt gemaakt voor het experiment.

Tenslotte moet worden geconstateerd dat in drie van de zes lokaties (te weten Eindhoven, Rotterdam en Utrecht) voor de werkbegeleiding van de supporterscoördinatoren nog onvoldoende capaciteit is vrij gemaakt.

Bereik van de doelgroep

Het leggen van contacten heeft in alle projecten gedurende de eerste fase (die een half tot een heel jaar in beslag nam) centraal gestaan. In de lokaties (Eindhoven, Utrecht en Zwolle) met een relatief kleine side (niet meer dan een paar honderd jongeren) hebben de supporterscoördinatoren met de overgrote meerderheid van de side-supporters contact gelegd. In de lokaties met een grote side (Amsterdam, Den Haag en Rotterdam) hebben de coördinatoren met minder dan de helft van de doelgroep contact gelegd.

In twee van deze lokaties (Amsterdam en Rotterdam) is behoefte aan het uitbreiden van het aantal contacten. Opvallend is dat in alle lokaties ook contacten zijn gelegd met harde kernen; hoewel deze side-supporters in de meeste experimenten niet tot de doelgroep behoren. Het blijkt namelijk dat de supporterscoördinatoren letterlijk en figuurlijk niet om deze supporters heen kunnen: om contacten te kunnen leggen met (andere) siders moeten de supporterscoördinatoren op zijn minst worden gedoogd door de harde kern.

De gevolgde methoden van contactlegging vertonen in de lokaties vrij grote overeenkomsten. Over het algemeen worden de volgende activiteiten ondernomen:

- introductie via sleutelfiguur binnen side;
- frequente aanwezigheid op plaatsen waar supporters komen (uit- en thuiswedstrijden, koffieshops);
- voeren kennismakingsgesprekken (bijvoorbeeld in trein bij uitwedstrijden);
- geven van concrete - voor supporters relevante - informatie (vertrek combi);
- via het sneeuwbaaleffect de contacten uitbreiden.

Activiteiten op het gebied van recreatie en vrije tijdsbesteding

Uit het survey-onderzoek (voormeting onder side-supporters) komt naar voren dat de meeste respondenten hun vrije tijd meestal buitenshuis doorbrengen (59.3%), terwijl 30% aangeeft ongeveer evenveel buitenshuis als thuis te verkeren. Slechts 10.7% is meestal thuis. Waar de vrije tijd wordt doorgebracht is significant gecorreleerd met voetbalvandalisme: naarmate men meer participeert in voetbalvandalisme is men meer geneigd de vrije tijd buitenshuis door te brengen.

Bijna drie kwart van de geïnterviewde jongeren beoefent sport. Daarvan wordt door 53.8% in clubverband aan sport gedaan en door 20.7% niet. Verreweg de meesten spelen voetbal (75.6%), al dan niet in clubverband, soms in combinatie met andere sporten. Behalve voetballen zijn vechtsporten populair (17.9%), ook nogal eens in combinatie met een andere sport.

In de meeste lokaties worden veel activiteiten ontplooid die aansluiten op de bovenbeschreven belangstelling van de doelgroep. Een deel van die activiteiten is er bovendien op gericht de binding tussen club en supporters te vergroten. Over het algemeen is men tevreden over het verloop van de activiteiten: de doelgroep is enthousiast zowel bij organisatie als participatie en er doen zich weinig incidenten voor.

De volgende punten springen bij nadere vergelijking van de projecten in het oog.

- De rol die het jeugdwelzijnswerk bij deze activiteiten speelt verschilt sterk.

In Den Haag, Rotterdam en Utrecht heeft het jeugdwelzijn (nog) geen enkele bijdrage aan deze activiteiten geleverd. Wel bestaan er in Rotterdam en in mindere mate Utrecht plannen om hier verandering in te brengen.

In Eindhoven en Zwolle vinden bepaalde projectactiviteiten voor de doelgroep in plaatselijke jongerencentra plaats. De jongerenwerkers van deze centra werken met de supporterscoördinatoren samen bij de organisatie van deze activiteiten. Ook in Amsterdam wordt er door supporterscoördinatoren samengewerkt met jongerenwerkers. Het betreft echter activiteiten die niet in jongerencentra (maar in sportaccomodaties) plaatsvinden.

- Uit de voormeting onder side-supporters blijkt dat bezoek aan het supportershome vooral populair is bij degenen die sterk geneigd zijn tot voetbalvandalisme. Deze conclusie is van belang voor de rol die supportershomes in de projecten worden toegedacht. Enerzijds kan dit beschouwd worden als ondersteuning voor de strategie om juist een belangrijk deel van de activiteiten op bezoekers van de homes te richten; anderzijds kan dit worden opgevat als een signaal dat een supportershome een "institutionaliserende werking" kan hebben: binnen de groep bezoekers kan participatie aan voetbalvandalisme een belangrijk bindend element gaan vormen. De betekenis van een supportershome wordt in de diverse projecten dan ook nogal verschillend beoordeeld. In Rotterdam en Utrecht kunnen de coördinatoren gebruik maken van het supportershome als basis voor het organiseren van activiteiten en zij zijn daar ook zeer tevreden over. In Amsterdam is weliswaar een supportershome maar daar kan door de supporterscoördinator geen gebruik van worden gemaakt, dit heeft echter niet of nauwelijks belemmerend gewerkt bij het organiseren van activiteiten. In Eindhoven en Zwolle is geen supportershome en wil men dat met het oog op integratie van de doelgroep (in respectievelijk andere supportersvoorzieningen en andere groepen jongeren) ook zo houden. In Den Haag tenslotte wordt zeer betreurd dat het in het vooruitzicht gestelde supportershome nog steeds niet gerealiseerd is. Concluderend kan worden gesteld dat een supportershome geen noodzakelijke voorwaarde voor het succesvol organiseren van activiteiten voor en door supporters is, het organiseren van activiteiten wordt er wel gemakkelijker door. Aan de andere kant moet er, als er een supportershome is of komt voor gewaakt worden dat een bepaalde subgroep van side-supporters het home domineert.
- De meest ter discussie staande activiteiten zijn (voor)wedstrijden tussen teams van sidesupporters van verschillende verenigingen. De opgedane ervaringen wijzen erop dat deze wedstrijden zonder incidenten kunnen verlopen, mits aan een aantal voorwaarden (goede organisatie en begeleiding, geen getalsmatig scheve verhouding tussen side-supporters) voldaan is.

Begeleiding bij uit- en thuiswedstrijden

In de vijf lokaties (alleen in Amsterdam vindt geen begeleiding plaats) waar supporters worden begeleid valt op dat de samenwerking tussen supporterscoördinatoren, plaatselijke politie, spoorwegpolitie en veiligheidscoördinatoren van de club op dit punt over het algemeen goed verloopt.

De supporterscoördinatoren van de vijf lokaties hebben echter wel kritiek op de wijze waarop sommige politiekorpsen in de "ontvangende" gemeente tegen de side-supporters optreden: dit kan agressief gedrag van de side uitlokken.

Educatie, hulp- en dienstverlening

In Zwolle wordt aan deze activiteiten reeds veel aandacht geschonken. Dit heeft ondermeer te maken met de centrale rol van SJORZ (Stichting Jeugdhulpverlening Onderlaag Regio Zwolle) in het project, de aanstelling van een supporterscoördinator die de doelgroep al kende en de relatief geringe omvang en geografische concentratie van de doelgroep. In de overige lokaties beginnen de activiteiten op het terrein van educatie, hulp- en dienstverlening pas na de fase van contactlegging met de doelgroep duidelijker vorm te krijgen. Nu de supporterscoördinatoren een beter beeld hebben van de doelgroep, is voor hen ook duidelijk aan het worden wat zij op dit terrein aan individuele en kleine groepjes supporters te bieden hebben en zijn er plannen gemaakt om activiteiten op dit terrein uit te breiden.

In Den Haag speelt als extra probleem dat het coachingsproject een bijzonder intensieve voorbereiding vereist.

Betrokkenheid club

In alle lokaties zijn knelpunten aanwijsbaar die te maken hebben met de betrokkenheid van de club bij het project. Deze knelpunten speelden zich in aanvang vooral af op bestuurlijk niveau: er werd vanuit de meeste clubleidingen onvoldoende "support" gegeven aan het project en ook de ontwikkeling van een supportersbeleidsplan kwam niet van de grond. Inmiddels zijn deze knelpunten in Amsterdam, Den Haag en Utrecht grotendeels opgelost: er is binnen het bestuur een aanspreekbare functionaris en ook worden de eerste pogingen tot het opstellen van een supportersbeleidsplan ondernomen.

In de overige drie lokaties bestaan op dit punt nog steeds problemen; in Zwolle zijn deze het sterkst.

Ook op een ander niveau doet zich in de rol van de clubs een knelpunt voor. In de meeste projecten wordt expliciet naar voren gebracht dat grotere (minder incidentele) betrokkenheid van spelers wenselijk zou zijn, omdat daardoor de binding van de supporters aan de club verder versterkt kan worden.

Er bestaan plannen om hier verbetering in te brengen. Naar het zich laat aanzien zijn de vooruitzichten op dit punt bij Den Haag en Utrecht het gunstigst. Dit kan waarschijnlijk ondermeer worden verklaard uit een relatief groot aantal spelers die bij deze clubs uit de eigen gelederen voortkomen.

Rol jeugdwelzijn

In de eerste plaats is in dit kader een aantal resultaten uit de voormeting onder side-supporters van belang. Het blijkt dat buurthuizen en jongerencentra bij de geïnterviewde supporters bijzonder populair zijn: 42% van de totale groep zegt er tenminste een paar keer per week te komen en 20% zelfs elke dag. Ongeveer eenderde (33.5%) geeft aan werkers van naam te kennen en 18.6% kent één of meerdere werkers persoonlijk. De rest geeft aan niemand te kennen die in een buurthuis of jongerencentrum werkt. Vergeleken met de andere supportersgroepen is het buurthuis en het jongerencentrum onder de Ajax- en PSV-supporters het minst populair. De bekendheid met werkers in Amsterdam en Eindhoven is dan ook gering. In Utrecht ligt de mate van buurtbezoek en de bekendheid met werkers iets onder het gemiddelde voor de gehele onderzoekspopulatie. Zwolle, Rotterdam en Den Haag scoren op deze punten duidelijk boven het gemiddelde, waarbij opvalt dat de bekendheid met werkers vooral in Zwolle bijzonder groot is. In vier lokaties (Zwolle, Den Haag, Eindhoven en Utrecht) is geconstateerd dat naarmate de supporters beter bekend zijn met de werkers zij minder de neiging hebben te participeren in voetbalvandalisme. Alleen in Rotterdam wordt een tegengesteld verband geconstateerd. Deze resultaten vormen op zijn minst een indicatie dat het jeugdwelzijn een rol kan spelen in de preventie van voetbalvandalisme.

In alle projecten worden activiteiten ondernomen die onder de noemer jeugdwelzijnsbenadering vallen. Allereerst kunnen de activiteiten op het terrein van recreatie en vrije-tijdsbesteding tot op zekere hoogte worden beschouwd als een bijdrage aan het welzijn van jeugdige supporters. Belangrijker zijn in dit verband evenwel de activiteiten op het terrein van educatie, hulp en dienstverlening. Bij de projecten te Zwolle en Den Haag nemen deze activiteiten (tot nu toe) een belangrijker plaats in dan bij de andere projecten. Overigens kan daarbij worden aangetekend dat in Den Haag het coachingsproject van de grond af aan moest worden opgebouwd terwijl in Zwolle met een vliegende start kon worden begonnen. In de overige lokaties is nog slechts incidenteel iets aan educatie en hulp- en dienstverlening gedaan.

Een andere vraag is in hoeverre jeugdwelzijnsinstellingen bij de projecten betrokken worden. Ook hier zien we vrij grote duidelijke verschillen tussen de projecten.

In Zwolle is deze bijdrage door de spilfunctie van SJORZ zeer duidelijk aanwezig. In Amsterdam en Eindhoven speelt het jeugdwelzijnswerk een minder centrale rol, maar is zowel in de fase van de contactlegging als bij de uitvoering van activiteiten (organiseren van sportactiviteiten, formeren van teams van bezoekers) het jeugdwelzijnswerk op een positieve wijze actief en de vooruitzichten op toekomstige betrokkenheid zijn gunstig. In de overige drie projecten is de inbreng van het jeugdwelzijnswerk tot op heden gering geweest. Alleen in Rotterdam ligt er een duidelijk plan om hier verandering in te brengen.

Realisering doelstellingen

Op het moment dat de interviews zijn gehouden, was in de meeste lokaties de "verkennende" fase, waarin de nadruk lag op het leggen van contacten met en het beter zicht krijgen op wensen binnen de doelgroep, nog maar net achter de rug.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat de doelstellingen nog slechts in beperkte mate zijn gerealiseerd.

Over het algemeen kan worden gesteld dat men verder is met de verwezenlijking van het versterken van de positieve binding van side-supporters aan de club verder is dan met de verbetering van (maatschappelijke) contacten, sociale vaardigheden en de leefsituatie van individuele en groepjes jongeren. Een duidelijke uitzondering hierop vormt Zwolle waar door de passieve opstelling van de club van de eerste doelstelling nog niets is terecht gekomen en door de centrale rol van SJORZ vooral aan de tweede doelstelling is gewerkt.

Zeer opvallend is dat in vijf van de zes lokaties (de uitzondering is Rotterdam) door de betrokkenen wordt geconstateerd dat het voetbalvandalisme in het seizoen 1988-1989 een dalende tendens vertoont. In twee lokaties (Utrecht en Eindhoven) wordt dit ondermeer toegeschreven aan - ten gevolge van het werk van de supporterscoördinatoren - beter aanspreekbaar zijn voor de doelgroep. Hierbij valt op dat dit juist lokaties zijn met een relatief kleine en daardoor ook beter beheersbare side.

In de andere lokaties wordt naast een mogelijke invloed van de activiteiten van de supporterscoördinatoren in sterkere mate gewezen op de invloed van externe factoren zoals een bestuurswisseling bij de club en daaruit voortvloeiend betere contacten tussen bestuur en side-supporters (Amsterdam en Den Haag) en het spelen in c.q. degradatie naar de eerste divisie (Den Haag respectievelijk Zwolle).

Overigens moet deze optimistische constatering over het seizoen 1988-1989 direct getemperd worden met signalen die bij de start van het voetbalseizoen 1989-1990 uit de meeste lokaties zijn opgeklonken. Een nieuw seizoen brengt weer nieuwe supporters op de vakken voor de sides waar de supporterscoördinatoren nog geen contact mee hebben en dus ook niet voor hen aanspreekbaar zijn. Daarbij komt dat de voorgenomen introductie van het passensysteem de aanwas van nieuwe side-supporters heeft versterkt en dat de mislukking van datzelfde experiment onder side-supporters een "gevoel van onaantastbaarheid" heeft gecreëerd.

Tenslotte

Tot besluit kan worden vastgesteld dat de aanpak in de verschillende projecten - ondanks de ten dele gemeenschappelijke doelstellingen - sterk situationeel bepaald is.

Een in een bepaalde lokatie goed werkende aanpak kan niet als een soort blauwdruk worden overgenomen in een andere lokatie. Of een aanpak werkt is afhankelijk van verschillende factoren, bijvoorbeeld:

- aard, omvang en spreiding van de doelgroep;
- medewerking van de club;
- de bijdrage die het jeugdwelzijnsveld wil/kan leveren;
- inzichten/vaardigheden supporterscoördinatoren.

Een afweging van de in dit hoofdstuk samengevatte conclusies leidt tot een gemengd beeld.

Een positieve constatering is dat met activiteiten in het kader van een sociaal-preventieve aanpak successen geboekt kunnen worden. Een constatering die aansluit bij de belangrijkste conclusies uit het "Jaarverslag seizoen 1988-1989" en het "Praktijkverslag supporterswerk" van het supportersproject de Hamslag te Den Bosch. Over dit project, dat al bijna twee jaar draaide voordat de in deze tussenstand besproken experimenten zijn opgestart, wordt zelfs melding gemaakt van zeer positieve resultaten van de jeugdwelzijnsbenadering van voetbalvandalisme. Zo is het aantal bij het CIV gemelde delicten die Den Bosch supporters betreffen gedaald van 100 in seizoen '86-'87 naar 33 in seizoen '87-'88 en 9 in seizoen '88-'89.

In de meeste lokaties vindt men dat die aanpak het meest geschikt is voor jongere lastige supporters, die als potentiële harde kern leden gezien kunnen worden. De projecten zullen zich dan ook (in nog sterkere mate) op dit segment van de side-supporters gaan richten.

Aan de andere kant moet worden gesteld dat de projecten verre van probleemloos verlopen. De belangrijke knelpunten zijn:

- Aan methodiek ontwikkeling in het werk van supporterscoördinatoren wordt weinig aandacht besteed. Dit heeft enerzijds te maken met de onvoldoende invulling van de werkbegeleiding in een aantal lokaties, anderzijds met een gebrek aan tijd van supporterscoördinatoren zelf. Overigens zal komende bijeenkomsten van de supporterscoördinatoren aandacht worden besteed aan de belangrijkste aspecten van hun functie, ondermeer het omgaan met de doelgroep, media en politie.
- De ontwikkeling van supportersbeleid staat nog in de kinderschoenen bij de clubs. Voor de bestendiging van een sociaal-preventieve aanpak (in combinatie met techno-preventieve en repressieve maatregelen) is een goed supportersbeleid een "conditio sine qua non".

- De experimenten lopen aan het einde van dit voetbalseizoen af. Tegen de achtergrond dat de projecten een zeer intensieve en vrij langdurige "inventarisatiefase" hebben doorgemaakt is het zeer de vraag of reeds in de loop van dit seizoen ('89-'90) verwacht mag worden dat de experimenten aan hun doelstellingen beantwoorden. Dit knelpunt is van zeer groot belang, aangezien er op dit moment nog volstrekte onduidelijkheid bestaat over de continuering van de projecten als de experimentele status beëindigd is.

LITERATUUR

- Brug H.H. van der en Marseille M.;
Achtergronden van vandalisme bij voetbalwestrijden;
De vrieseborgh, Haarlem 1983
- Brug H.H. van der; Voetbalvandalisme, een speurtocht naar
verklarende factoren; De Vrieseborgh, Haarlem 1986
- Brug H.H. van der en Marseille M.; Voetbalvandalisme en beleid,
een onderzoek naar de mogelijkheid en onmogelijkheid om
voetbalvandalisme te bestrijden; De Vrieseborgh, Haarlem 1987
- Brug H.H. van der en Meijs J.; Nederlandse supporters bij de EK
in Duitsland; Ministerie van WVC, Rijswijk 1988
- Brug H.H. van der en Meijs J.;
Effectevaluatie Voetbalvandalisme en Jeugdwelzijn, algemene
resultaten van de voormeting en resultaten per experiment;
Stichting het Persinstituut, Amsterdam 1989
- Limbergen K. van en Walgrave L.; Voetbalgeweld berust op
maatschappelijke kwetsbaarheid; In: Tijdschrift voor
Jeugdhulpverlening, jaargang 16 nr. 8/9 1988
- Jaarverslag seizoen 1988-1989 supportersproject de Hamslag;
Stichting De Hamslag; 's-Hertogenbosch 1989
- Praktijkverslag supportersproject de Hamslag; Stichting De
Hamslag; 's-Hertogenbosch 1989
- Savornin Lohman P.M. de en Bruggen F.H. ter; Voetbalvandalisme
buitenspel; Bureau Criminaliteitspreventie in opdracht van het
Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur; Rijswijk
1987
- Derde voortgangsrapportage experimentele projecten
voetbalvandalisme en jeugdwelzijn; Bureau
Criminaliteitspreventie; Amsterdam 1988